

Social- hälsovårdsministeriets handböcker 2003:6

Social kreditgivning

Handbok för den som startar verksamheten med social kreditgivning

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET
Helsingfors 2003

SAMMANDRAG

Social kreditgivning. Handbok för den som startar verksamheten med social kreditgivning. Helsingfors 2003. 58 s. (Social- och hälsovårdsministeriets handböcker, ISSN 1236-116X; 2003:6.) ISBN 952-00-1350-4

Lagen om social kreditgivning trädde i kraft 1.1.2003. Socialvårdslagen (710/1982) och lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) har ändrats genom att till dem foga ett omnämnande om social kreditgivning.

Syftet med social kreditgivning är att förebygga ekonomisk utslagning och överskuldsättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand. Enligt lagen kan social kredit av grundad anledning beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte på något annat sätt kan få kredit på rimliga villkor och som har förmåga att klara av återbetalningen av krediten.

Enligt lagen kan kommunen ordna social kreditgivning i den omfattning den beslutar som en del av socialvården. Kommunen kan ordna verkställigheten av social kreditgivning antingen ensam eller i regionalt samarbete med andra kommuner. På omkostnader som kommunen åsamkas av att ordna social kreditgivning tillämpas lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), som dock inte tillämpas på utgifter för kreditkapitalet eller kreditförluster inom social kreditgivning.

Handboken är avsedd som stöd då kommunen inleder verksamheten med social kreditgivning. Ställningstagandena i handboken är avsedda som rekommendationer och som stöd för kommunerna då de fastställer närmare grunder för beviljandet av sociala krediter.

Nyckelord

fattigdom, krediter, socialvård, utslagning

SUMMARY

A guide on Social Lending. Helsinki 2003. 58p. (Handbooks of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-116X; 2003:6.) ISBN 952-00-1350-4

The Social Lending Act entered into force on 1 January 2003. The Social Welfare Act (710/1982) and the Act on the Status and Rights of Social Welfare Clients (812/2000) have been amended by adding to them mentions of social lending.

The purpose of social lending is to prevent economic exclusion and over-indebtedness, as well as to promote the independent coping of individuals and families. Social loans can according to the Act be granted for grounded reasons to persons who, owing to their small incomes and means, have no other possibility to obtain loans on reasonable conditions and who can manage to pay back their loans.

On the basis of the Act municipalities can arrange social lending to the extent they decide as a part of the municipal social welfare service. A municipality may arrange the social lending either alone or in regional co-operation with other municipalities. The Act on Planning and Government Grants for Social Welfare and Health Care (733/1992) is applicable to the operating costs of the social lending system but not to the expenditure incurred through the credit capital of social lending or credit losses.

The Ministry of Social Affairs and Health publishes the guide on social lending to help municipalities in starting the lending system. The considerations presented in the guide are meant as recommendations and support for municipalities when they determine more detailed criteria for granting social loans.

Key words

Exclusion, loans, poverty, social welfare.

FÖRORD

I vårt samhälle finns en stor grupp människor vars problem man inte har förmått lösa med hjälp av traditionellt socialt arbete eller skuldreglering och vilkas möjligheter att få kredit på den sedvanliga kreditmarknaden är dåliga. Under försöket med social kreditgivning 1999-2001 försökte man hitta nya sätt att främja medborgarnas egen aktivitet och jämlikhet samt förhindra ekonomisk utslagning och överskuldsättning. Syftet med försöket var att få närmare information om behovet av social kreditgivning, målgrupperna, kreditgivningens sociala och ekonomiska betydelse samt om dess koppling till den normala kreditmarknaden och den sociala tryggheten. Dessutom utreddes hur den sociala kreditgivningen skulle organiseras och finansieras.

På grundval av resultaten av försöket beslöt man att avlåta regeringens proposition med förslag till lag om social kreditgivning. Syftet med propositionen var att trygga den sociala kreditgivningen som en klar del av den kommunala socialvården och att garantera att när kommunerna inför social kreditgivning är grunderna för systemet desamma i hela landet.

Lagen om social kreditgivning (1133/2002) trädde i kraft den 1 januari 2003. Socialvårdslagen (710/1982) och lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) har ändrats genom att till dem har fogats ett omnämnande av sociala krediter.

Enligt lagen om social kreditgivning är syftet med kreditgivningen att förebygga ekonomisk utslagning och överskuldsättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand. Med stöd av lagen har kommunen möjlighet att ordna social kreditgivning som en del av den kommunala socialvården och i den omfattning som de lokala behoven förutsätter. Social kreditgivning erbjuder kommunernas socialvård en ny arbetsmetod för att stöda

småinkomsttagares och mindre bemedlade persons och familjers funktionsförmåga och delaktighet i samhället. Genom social kreditgivning kan kommunerna förebygga och avhjälpa ekonomiska problem i ett så tidigt skede som möjligt och på detta sätt bidra till välbståndet inom sitt område.

Social- och hälsovårdsministeriet styr införandet av social kreditgivning på riksomfattande nivå med hjälp av ett verkställighetsprojekt 2003. Det verkställighetsprojekt som ministeriet tillsatt har som uppgift att stöda och ge kommunerna råd när de inför social kreditgivning samt att ge kommunernas anställda utbildningsstöd i samarbete med länsstyrelserna, Konsumentverket, Finlands Kommunförbund, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf och andra instanser. Ministeriet följer och utvärderar införandet av social kreditgivning tillsammans med länsstyrelserna.

Denna handbok om social kreditgivning som utgivits av social- och hälsovårdsministeriet är avsedd som hjälp för kommunerna och som riksomfattande rekommendationer om social kreditgivning. I handboken ingår praktiska exempel på kreditgivning i olika situationer som härrör från försöket med social kreditgivning.

Förebyggandet av utslagning och kampen mot fattigdomen hör ihop med sysselsättningsmålet i programmet för statsminister Vanhanens regering. Människans uppehälle och förmåga att klara sig ses som en helhet som påverkas av arbetet, beskattningen, den sociala tryggheten och servicen. Utkomststöd skall vara den form av utkomstskydd som kommer i sista hand och det borde inte utgöra en långvarig utkomstkälla i lika stor utsträckning som nu är fallet.

Med hjälp av social kreditgivning kan man förebygga ekonomisk utslagning och förhindra att utkomstproblemen förvärras, när man tar itu med problemen i ett tillräckligt tidigt skede. Med hjälp av

kreditgivningen kan man stöda hushåll med små inkomster och tillgångar i deras beslutsfattande och främja deras ekonomiska aktivitet samt öka jämlikheten.

Helsingfors i maj 2003

Liisa Hyssälä
Omsorgsminister

INNEHÅLL

FÖRORD

1. SOCIAL KREDITGIVNING
 - 1.1 Den sociala kreditgivningens syfte
 - 1.2 Ordnande och verkställighet av social kreditgivning
 - 1.3 Finansiering av social kreditgivning

2. BEVILJANDE AV SOCIAL KREDIT
 - 2.1 Klientgrupper för social kreditgivning
 - 2.2 För vilka ändamål kan kredit beviljas
 - 2.3 Bedömning av sökandens återbetalningsförmåga

3. FÖRFARANDET NÄR SOCIALA KREDITER BEVILJAS
 - 3.1 Avtal om social kredit
 - 3.2 Återbetalning av social kredit
 - 3.3 Ekonomisk rådgivning och handledning

4. FÖRHÅLLANDET MELLAN DEN SOCIAL KREDITGIVNINGEN OCH UT-KOMSTSTÖDET

5. KLIENTENS RÄTTSSKYDD

BILAGOR

- Bilaga 1. Lag om social kreditgivning
- Bilaga 2. Lag om ändring av socialvårdslagen
- Bilaga 3. Lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården
- Bilaga 4. Modell för ansökningsblankett
- Bilaga 5. Modell för avtal om social kredit
- Bilaga 6. Åtgärder i anslutning till skötseln av skulder

1. SOCIAL KREDITGIVNING

1.1 Den sociala kreditgivningens syfte

(1 §) Social kreditgivning är kreditgivning som hör till socialvården och vars syfte är att förebygga ekonomisk utslagning och överskuldsättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand.

Social kreditgivning är en del av den kommunala socialvården, som det är kommunens uppgift att ordna. Socialvårdslagen har ändrats genom att det till 13 § har fogats en ny 7 punkt om sociala krediter. I lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården har 3 § kompletterats med ett omnämnande av sociala krediter.

Individernas och familjernas delaktighet och egna aktivitet stärks om de lever i en miljö som stöder välstånd och där problem förebyggs i tid och servicen fungerar. Enligt socialvårdslagen är socialvårdens syfte att främja och upprätthålla enskilda personers, familjers och samfunds sociala trygghet och prestationsförmåga. Kommunen skall inom sitt område verka för att utveckla de sociala förhållandena och avhjälpa sociala missförhållanden. Försöket med social kreditgivning visade att de ekonomiska problemen för personer och familjer med små inkomster och tillgångar är mångformiga och att deras möjligheter att ta sig ur fattigdomen fortfarande är dåliga. Svag ekonomisk ställning och sårbarhet påverkar en persons eller familjs liv på många olika sätt och försämrar förmågan att klara sig på egen hand.

Utgångspunkten för social kreditgivning är att den bör ha en fast anknytning till den kommunala socialvården. Social kreditgivning erbjuder kommunen ett nytt sätt att stöda låginkomsttagares och mindre bemedlade kommuninvånares förmåga att klara sig ekonomiskt och på egen hand. Social kredit på rimliga villkor ger individer och familjer en möjlighet att balansera och hjälpa upp sin ekono-

mi. Med hjälp av kreditgivningen kan man förebygga och avhjälpa i första hand ekonomisk utslagning och sociala och hälsomässiga problem som relaterar till ekonomiska problem. När kredit söks och under återbetalningstiden kan man också ge råd och handledning i skötseln av ekonomiska frågor samt hjälpa till med lösningen av andra livsproblem.

*"... jag anser att det viktigaste är att förbättra just den människans välmåga, existens och livskvalitet. Detta är det bästa resultat som kreditgivningen kan ge."*¹

1.2 Ordnan­de och verkställighet av social kreditgivning

(2 §) Kommunen kan ordna social kreditgivning i den omfattning den beslutar. Om kommunen beslutar att ordna social kreditgivning, skall den fastställa grunderna för beviljandet av sociala krediter med beaktande av vad som föreskrivs i denna lag.

Uppgifterna enligt denna lag sköts i kommunen av ett sådant kollegialt organ (organ) som avses i 6 § 1 mom. socialvårdslagen (710/1982) och som utses av kommunen.

Att ordna social kreditgivning är en lagstadgad, frivillig uppgift för kommunen, om vars införande kommunen själv bestämmer. Kommunen har möjlighet att ordna social kreditgivning som en del av den kommunala socialvården och i den omfattningen den själv bestämmer. Kommuninvånarna har ingen subjektiv rätt till social kredit.

Grunderna för beviljandet av sociala krediter i kommunen

Om en kommun bestämmer att ordna social kreditgivning, så är det kommunens skyldighet att fastställa kommunvisa grunder för beviljandet av sociala krediter. När kommunen beslutar om grunderna, skall den beakta att vid prövningen skall förutom lagen om social kreditgivning och de allmänna socialvårdsbestämmelserna dessutom iakttas de allmänna förvaltningsrättsliga principerna, dvs. principerna om jämlikhet, objektivitet, ändamålsbundenhet och propor-

¹ Sosiaalinen luototus –vaikuttavuus ja kokonaisarviointi, STM: julkaisuja 2002:1

tionalitet. Kommunen skall också iaktta förfarandebestämmelserna i kommunallagen (365/1995) och lagen om förvaltningsförfarande (598/1982) samt förvaltningslagen (Regeringens proposition 72/2002), som fr.o.m. ingången av 2004 ersätter lagen om förvaltningsförfarande.

Kommunen skall i enlighet med 29 § kommunallagen informera sina invånare om planerna att starta verksamhet med social kreditgivning, behandlingen av ärendet och de avgöranden som träffas liksom om grunderna för beviljandet av sociala krediter i kommunen.

När grunderna för beviljandet av sociala krediter fastställs skall målet vara att kreditgivningen är sporrande för klienten och en stödform som kompletterar utkomststöd och annan social trygghet. Det vore motiverat att kommunen i grunderna fastställer t.ex.:

- det kapital som kan användas för sociala krediter i kommunen
- till vem och för vilka ändamål social kredit beviljas i kommunen
- hindren för beviljande av social kredit
- principerna för bestämmande av räntan på sociala krediter
- den allmänna övre gränsen för sociala krediter som beviljas
- den maximala lånetiden
- hur man ansöker om social kredit i kommunen
- hur klienterna handleds om det kapital som kan fördelas tillfälligt tar slut
- hur ekonomisk rådgivning och handledning i anslutning till kreditgivningsverksamheten ordnas
- praxis beträffande indrivningen av sociala krediter

De medel som står till buds för social kreditgivning begränsar verksamhetens omfattning. Kommunen kan reservera kreditkapital årligen i sin budget och reglera kreditkapitalets tillräcklighet och

en jämn fördelning av det t.ex. genom att styra kreditgivningen till en viss klientgrupp eller vissa ändamål. Kreditkapitalet kan också bestämmas så att beloppet av de krediter som betalats ut av kommunens medel tillsammans uppgår till en viss summa. Detta kapital är inte nödvändigtvis bundet till den årliga budgeten, utan nya krediter kan beviljas inom ramen för detta kapital i enlighet med hur de beviljade krediterna återbetalas. Den ränta som betalas på krediterna kan läggas till kapitalet, om räntorna inte måste användas för att täcka eventuella kreditförluster.

Beviljandet av social kredit grundar sig på prövning gällande den enskilda klienten, då man tillsammans med klienten måste bedöma hans eller hennes omständigheter och förmåga att klara av att betala tillbaka krediten. När kommunen fastställer grunderna för beviljandet av sociala krediter vore det bra att samordna de åtgärder som vidtas för att försöka förhindra ekonomisk utslagning och främja en individs eller familjs förmåga att klara sig på egen hand, för att undvika överlappning och för att man å andra sidan skall ha ett tillräckligt heltäckande och ändamålsenligt system som stöder människornas försörjning. Härvid borde särskild uppmärksamhet fästas vid grunderna för beviljandet av förebyggande utkomststöd, som kommunen med stöd av 13 § lagen om utkomststöd (1412/1997) också skall fatta beslut om. Social kreditgivning och förebyggande utkomststöd ligger nära varandra vad ändamålet och målgruppen beträffar². Strävan med bägge systemen är att hjälpa en person eller familj systematiskt och att tillräckligt tidigt ingripa i risker och utkomstproblem som hotar personen eller familjen. I varje enskilt fall borde man fundera på hur personens förmåga att klara sig socialt kan stödas just i den aktuella situationen, så att de positiva effekterna skulle bli bestående. Enligt en utredning³ om förebyggande utkomststöd har det förebyggande stödet upplevts som speciellt användbart i akuta kriser. Genom so-

² Handbok för tillämpning av lagen om utkomststöd SHM: Handböcker 2002:2

³ Social- och hälsoministeriet, Stencilserie 1997:18

cial kreditgivning har man åter i synnerhet kunnat ingripa i långvariga ekonomiska problem som bara försvåras t.ex. genom att bryta skuldspiraler och förebygga överskuldsättning. Kreditgivningen ger en person och familj större möjlighet än det förebyggande utkomststödet att själv välja och även utöka sin förmögenhet när kredittagaren själv ansvarar för återbetalningen av krediten på samma sätt som på den normala kreditmarknaden.

Grunderna för beviljandet av sociala krediter styrs av 4 § lagen om social kreditgivning. Det vanligaste hindret för beviljande av social kredit är att betalningsmån saknas, men vid sidan av detta kan hinder vara t.ex. att:

- betalningsmånens storlek ger sökanden möjlighet att få kredit på rimliga villkor på den normala kreditmarknaden eller så kan sökanden inom rimlig tid spara ihop beloppet av den kredit som han eller hon behöver
- trots att sökanden har betalningsmån finns det grundad anledning att anta att han eller hon inte kommer att klara av att betala tillbaka krediten
- även om social kredit beviljas har sökanden oreglerade skulder eller krediter
- en sökande som genomgår skuldsanering för privatpersoner skuldsätter sig ytterliga utan borgenärernas samtycke

Den ränta som tas ut för social kredit kan enligt lagens 6 § 2 mom. vara högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen (633/1982). Kommunen kan binda räntan till den rörliga referensräntan eller bestämma en fast ränta som tas ut för sociala krediter i kommunen, dock så att räntan inte överstiger den gällande referensräntan. Det vore också bra om kommunen i grunderna för beviljandet av sociala krediter skulle ta ställning till på vilka grunder den kreditränta som tas ut i ett avtalsförhållande kan ändras under lånetiden.

Kommunen kan bestämma en allmän övre gräns i euro för sociala krediter som beviljas i kommunen och den maximala lånetiden, vilket kan bidra till att behålla kontrollen över kreditriskerna. I flera undersökningar gällande överskuldssättning har man märkt att om lång återbetalningstid för skulder kombineras med små disponibla inkomster för det dagliga livet, lyckas återbetalningen sämre.

Verkställigheten av social kreditgivning i kommunen

Eftersom ordnandet av social kreditgivning är en verksamhet som hör till den kommunala socialvården ansvarar ett sådant kollegialt organ som avses i 6 § 1 mom. socialvårdslagen och som utses av kommunen för den.

En kommun kan med stöd av 4 § 1 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) ordna de uppgifter som hör till social- och hälsovården genom att sköta verksamheten själv, genom avtal tillsammans med en annan kommun eller andra kommuner, genom att vara medlem i en samkommun som sköter verksamheten eller genom att anskaffa service från staten, en annan kommun, en samkommun eller någon annan offentlig eller privat serviceproducent.

Enligt 76 § 3 mom. kommunallagen kan kommuner komma överens om att en uppgift som i lag stadgas för kommunen eller dess myndighet och som kan delegeras en tjänsteinnehavare, anförtros en annan kommuns tjänsteinnehavare som sköter den under tjänstemannaansvar. Enligt 12 § socialvårdslagen kan ett organs lagstadgade beslutanderätt i en instruktion delegeras till tjänsteinnehavare som är underställda organet, fränsett beslut om vård oberoende av egen vilja.

Ansvar för att ordna social kreditgivning vilar på den kommunala socialvården. Social kreditgivning kan vara både en arbetsmetod som används i socialarbetet och en funktion varmed man förebygger behov av socialvård och egentligt socialarbete. När man planerar

arbetsprocesserna för den sociala kreditgivningen kan man också utveckla socialväsensdets yrkes- och uppgiftsstrukturer så att man i olika skeden av kreditgivningsverksamheten på ett ändamålsenligt och systematiskt sätt utnyttjar olika yrkesgruppers, t.ex. för-
månshandläggares, socionomers och socialarbetares, yrkeskunnande.

När kreditgivningen verkställs är det viktigt att se till att man har nödvändig sakkunskap och därvid utnyttjar lokala och regionala samarbetsnätverk. Inom den sociala kreditgivningsverksamheten måste man kunna samarbeta även över förvaltningsgränserna med t.ex. utsökningsväsendet, arbetskraftsförvaltningen och de lokala bankerna. På grundval av försöket med social kreditgivning stärktes uppfattningen att man inom den sociala kreditgivningsverksamheten borde förena i synnerhet socialarbetets och skuldrådgivningens sakkunskap. När verksamheten med social kreditgivning startar borde man skapa fungerande samarbetspraxis mellan socialarbetet och den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen antingen i den egna kommunen eller inom ett mera omfattande samarbetsnätverk.

Vid verkställigheten av socialvården och även den därtill hörande sociala kreditgivningen har kommunen möjlighet att på flera olika sätt samarbeta med andra kommuner. Att ordna social kreditgivning i form av regionalt samarbete mellan kommunerna kan vara ett beaktansvärt alternativ.

Under de senaste åren har man fått rikligt med erfarenheter av samarbete mellan kommuner och avtal i anslutning till samarbetet genom olika projekt. Exempelvis inom projektet Nätverk för specialservice och -kunnande har samarbetet i anslutning till utvecklandet av socialväsensdet i kommunerna i Tavastehusregionen konkretiserats i form av det första regionavtalet för socialväsensdet⁴.

⁴ www.stm.fi / Nätverk för specialservice och -kunnande

När kreditgivningen verkställs kan man i begränsad omfattning anlita även privata serviceproducenter. Inom socialvården är det ändå kommunen som ansvarar för ordnandet av de lagstadgade uppgifterna. Beslutsfattandet i fråga om beviljandet av sociala förmåner, t.ex. sociala krediter, kan inte anförtros en privat serviceproducent, utan det ankommer på det kollegiala organet eller den tjänsteinnehavare som det delegerats till i en instruktion.

När kommunen ordnar social kreditgivning kan den enligt egen prövning köpa tjänster som gäller t.ex. faktureringen och indrivningen av krediterna från en privat serviceproducent liksom ekonomisk handledning och rådgivning för den som ansöker om eller har beviljats kredit. När kommunen funderar på att köpa tjänster som gäller ekonomisk handledning och rådgivning borde kommunen beakta att det i första hand hör till den kommunala ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens uppgiftsområde att tillhandahålla denna service.

Angående köp av tjänster från privata serviceproducenter upprättas vanligen ett skriftligt avtal. I avtalet om köpta tjänster fastställs kommunens och den privata serviceproducentens rättigheter och skyldigheter.

De handlingar gällande köpta tjänster som upprättas när detta avtal fullföljs är kommunala handlingar med stöd av offentlighetslagen. Även om de handlingar som serviceproducenten upprättar när köpta tjänster tillhandahålls inte fysiskt innehas av kommunen, är de ändå kommunala handlingar och det är i princip kommunen som ansvarar för att ordna hanteringen av dem.

När köptjänstavtal ingås är det skäl att i avtalen ta in bestämmelser om hur dokumenthanteringen ombesörjs i ett köptjänstförhållande, hur handlingarna upprättas, hur de förvaras och hur de utplånas eller arkiveras. Dessutom vore det skäl att i avtalen ange

hur uppgifter ur handlingarna ges klienten eller en person som har ställning som part eller någon annan utomstående. Om detta inte omnämns i avtalet, tillkommer beslutanderätten uppdragsgivaren⁵.

1.3. Finansiering av social kreditgivning

(3 §) På omkostnader som kommunen åsamkas av att ordna social kreditgivning tillämpas lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), om inte något annat bestäms genom lag.

Som omkostnader betraktas inte utgifter för kreditkapitalet eller för kreditförluster inom social kreditgivning.

Lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården tillämpas på omkostnader för verkställigheten av social kreditgivning. Lagen tillämpas dock inte på utgifter för kreditkapitalet eller för kreditförluster inom social kreditgivning.

I samband med behandlingen av statsbudgeten för 2003 ändrades fördelningen av kostnaderna för kommunal social- och hälsovård mellan staten och kommunerna i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården så, att statens procentandel av de kalkylerade kostnaderna höjdes varvid kommunernas andel av kostnaderna i stället sänktes. Ändringen trädde i kraft från ingången av 2003. När statsandelsprocenten höjdes beaktade man också att den sociala kreditgivningen fr.o.m. ingången av 2003 permanentas och ordnas inom ramen för den kommunala socialvården. Den extra satsningen på statsandel för social- och hälsovården riktas i enlighet med de kalkylerade bestämningsgrunderna till kommunerna utan bindande definition av användningsändamålet. Den allmänna utgångspunkten är dock att kommunerna förväntas bl.a. med hjälp av statsandelen sköta om att social kreditgivning ordnas på det sätt som föreskrivs i lagen.

⁵ Klientens ställning och rättigheter inom socialvården, SHM: Handböcker 2003:3

Kommunen ansvarar för det kreditkapital som behövs för social kreditgivning och för kreditförluster. Kommunen kan reservera kreditkapitalet av sina skatteinkomster eller ta lån för detta ändamål i samband med kommunens budgetlån. Kreditkapitalet betraktas inte som en sådan kostnad som avses i lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården. Kommunen får i princip tillbaka det kapital som beviljats i form av sociala krediter genom kredittagarnas återbetalningar, och till denna del är det alltså inte fråga om slutliga kostnader för kommunerna.

För krediter som kommunen beviljat får den ta ut högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen. Beroende på hur kommunen finansierat kreditkapitalet kan ränteinkomsterna utgöra vinst för kommunen eller så kan de användas för att täcka ränteutgifterna för lån som kommunen tagit för den sociala kreditgivningen. För att minimera kreditförlusterna är det nödvändigt att kommunen följer med att krediterna betalas tillbaka och ingriper i betalningsstörningar hos kredittagarna genast när sådana dyker upp samt vid behov ger dem ekonomisk handledning och rådgivning.

2. BEVILJANDE AV SOCIAL KREDIT

(4 §) Social kredit kan av grundad anledning beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte på något annat sätt kan få kredit på rimliga villkor och som har förmåga att klara av återbetalningen av krediten.

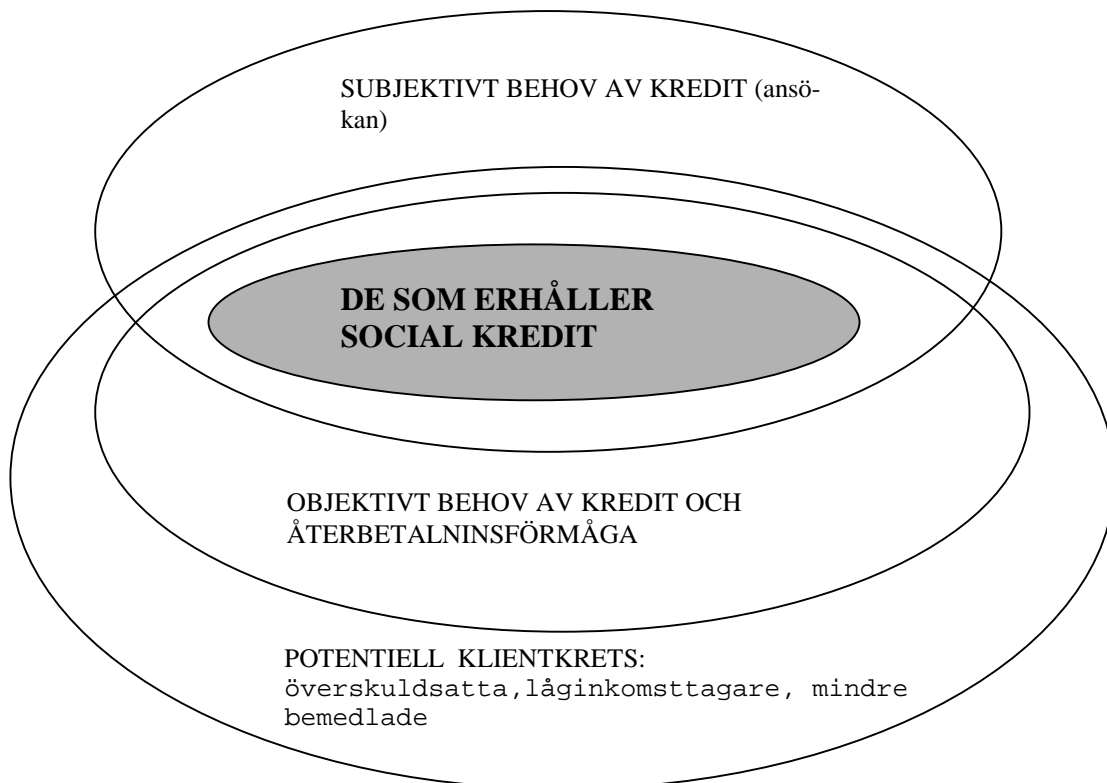
Om beviljande av kredit beslutar på ansökan organet i den kommun som är personens hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994).

Innan social kredit beviljas skall kredittagaren skriftligen ges uppgifter om de grunder som kommunen fastställt för beviljande av sociala krediter.

2.1 Klientgrupper för social kreditgivning

Social kredit kan beviljas personer med små inkomster och tillgångar. Grundad anledning för beviljandet av kredit hänvisar till syftet med kreditgivningen, som regleras i lagens 1 §. För att social kredit skall beviljas förutsätts dessutom alltid att sökanden har betalningsmån att betala tillbaka krediten i första hand på basis av en bestående inkomstkälla, t.ex. arbetsinkomst eller pension.

Hur klientkretsen för social kreditgivning bildas kan granskas med hjälp av följande figur⁶.

En sökande väljs till mottagare av social kredit på grundval av kriterierna i lagen om social kreditgivning. Den potentiella klientkretsen utgörs enligt 4 § lagen om social kreditgivning av personer med små inkomster och tillgångar som inte på något annat

⁶ Sosiaalinen luototus –toteutus ja ratkaisut, sosiaalisen luototuksen evaluaatiotutkimuksen raportti I, Stakes: Raportteja 258/2000

sätt kan få kredit på rimliga villkor t.ex. därför att de saknar säkerheter eller har en betalningsanmärkning som hindrar att de får lån. Bakom en ansökan om social kredit ligger alltid ett subjektivt, upplevt behov. Av sökanden själv förutsätts en grundad anledning att söka kredit, dvs. han eller hon skall kunna motivera sitt subjektiva behov av kredit. Efter att ansökan lämnats in bedömer den arbetstagare som ansvarar för beredningen av den sociala krediten sökandens objektiva behov, dvs. om sökanden hör till klientkretsen enligt de av kommunen fastställda grunderna för beviljandet av social kredit och om han eller hon kan påvisa en betalningsmån som möjliggör återbetalning av krediten. Dessutom säkerställer arbetstagaren i enlighet med lagens 10 § att den sociala krediten inte äventyrar sökandens rätt till utkomststöd. Om klienten hör till den potentiella klientkretsen och det subjektiva behov som han eller hon upplever har utretts tillsammans med honom eller henne och det har kunnat påvisas att det också är objektivt godtagbart, kan sökanden beviljas social kredit.

Skuldsatta personer som har förlorat kontrollen över ekonomin

Ekonomin för personer och familjer med små inkomster och tillgångar är ofta mycket sårbar och möjligheterna att kontrollera ekonomin är begränsade. Extra, oväntade betalningar eller oöverlagda anskaffningar leder lätt till överskuldsättning. Skuldsatta personer med de allra lägsta inkomsterna och minsta tillgångarna är nästan alltid föremål för utsökningsåtgärder. Ofta kan man betala räntan på skulderna, men skulden amorteras mycket långsamt eller inte alls. Utsökningsutgifterna leder ofta till underskott i sökandens försörjning, varför han eller hon får utkomststöd.

När fordringar som är föremål för utsökning betalas med social kredit blir utgifterna för att sköta skulderna mera rimliga och gäldenärens disponibla inkomster ökar och ofta förbättras också hans eller hennes sociala prestationsförmåga. Dessutom är ett mål för den ekonomiska rådgivningen och handledningen i anslutning

till social kreditgivning att medverka till att förbättra de skuldsattas ekonomiska kunskaper och färdigheter och ändra deras konsumtionsvanor. Till följd av att utgifterna för att sköta skulderna blir rimligare och ekonomin kontrollerbar uppstår inget underskott i kredittagarens försörjning och han eller hon är inte längre beroende av utkomststöd.

En ensamförsörjande mor med en son i skolåldern ansöker om social kredit för att slå ihop tre separata konsumtionskrediter, eftersom avsaknaden av säkerheter hindrar henne från att få banklån på rimliga villkor. Vid ansökningstidpunkten är hennes inkomster sammanlagt 1 224,20 euro, och de består av förtjänstskydd, bostadsbidrag, barnbidrag och underhållsbidrag. Utgifterna per månad uppgår till sammanlagt 1 374 euro, och de består av boendeutgifter (522,60 euro), försäkringspremier (68 euro), utgifter för att sköta skulder (240,40 euro) och oundgängliga levnadskostnader (543 euro). Sökandens betalningsmån är 150 euro på minus. Hon beviljas en social kredit på 5 000 euro för det uppgivna ändamålet. Sökanden anser sig kunna betala månadsrater på 114 euro med fem års återbetalningstid. Med dessa villkor skulle hennes betalningsmån fortfarande vara 23,40 euro på minus. Man kommer överens om att återbetalningstiden för krediten skall vara sex år, så att betalningsprogrammet inte skall bli för hårt då arbetsinkomsterna också kan vara oregelbundna.

Kredittagaren har förmått sköta amorteringarna på lånet nästan enligt tidtabellen, även om hennes ekonomiska situation nästan hela tiden har legat nära utkomstminimum. Hon har inte haft några räkningar för utsökning och hon har inte behövt utkomststöd. Den begynnande skuldspiralen kunde brytas och ekonomin balanseras upp när konsumtionskrediterna slogs ihop med hjälp av den sociala krediten.

Social kredit kan också beviljas i situationer där sökandens instabila ekonomiska situation, t.ex. arbetslöshet, har varat en kort tid eller sökandens betalningsförmåga skulle förbättras, om hans eller hennes förutsättningar att sköta sina ekonomiska förpliktelser skulle bli rimliga med hjälp av social kredit. Omständigheter som talar för att social kredit skall beviljas kan också

vara sökandens långa arbetshistoria, en i eurobelopp räknat ringa användning av utkomststödet och små skulder.

Behov av social kredit uppstår ofta i situationer där en persons ekonomiska ställning försämras till följd av livskriser, t.ex. på grund av skilsmässa eller makens död. Försöket med social kreditgivning visade att det är skäl att anta att ensamboende och ensamförsörjare även i framtiden utgör de största klientgrupperna när kommunerna inför kreditgivning.

Social kredit söks av en 67-årig kvinna som bor ensam och som har flyttat till kommunen från en annan ort på grund av skilsmässa. Hon hade fått utkomststöd för flyttkostnaderna från den förra orten. På grund av skilsmässan har hon varit tvungen att ta flera konsumtionskrediter för anskaffningar till hemmet. Hon har beviljats utkomststöd genast efter flyttningen till kommunen för hyror och en betalningsförbindelse för mediciner. Ett år efter flyttningen beviljades hon efter prövning självriskandelen av en månads hyra. Därefter har hon inte fått utkomststöd, även om den ekonomiska situationen har varit dålig på grund av avbetalningarna på konsumtionskrediterna.

Året efter flyttningen ansöker hon om en social kredit på 5050 euro för att kunna betala bort konsumtionskrediterna och kvars-katten. Sökandens inkomst består av pensionerna. Hennes nettopension i månaden jämte bostadsbidrag är 861,29 euro. De månatliga hyrorerna består av boendeutgifter på 356,39 euro, sjuk- och läkemedelskostnader på 25,23 euro, konsumtionskrediter på 179,96 euro samt utgifter för nödvändiga levnadskostnader på 346,13 euro, sammanlagt 907,71 euro. Vid ansökningstidpunkten är betalningsmånerna 46,42 euro på minus. Vid ansökningstidpunkten uppgår konsumtionskrediterna till 4709,26 euro.

Sökanden beviljas en social kredit på 5020 euro för att betala alla konsumtionskrediter och kvars-katten. Man kommer överens om att månadsraten skall vara 94 euro i månaden och betalningstiden 5 år. Betalningsmånerna blir genast 39,92 euro på plus per månad.

Företagare

Företagarna kan på vissa villkor utgöra en klientkategori, eftersom social kredit kan beviljas för anskaffningar som främjar sysselsättningen och för att främja sysselsättningen. När en företagare beviljas social kredit bör man beakta att krediten inte får överlappa företagsstöd. Om krediterna understiger 2000 euro i fråga om anskaffningar i anslutning till sysselsättningen, uppstår inte överlappningar ens i fråga om småskalig företagsverksamhet. Om kapitalet av de sociala krediterna ökar och krediten används för maskiner och anordningar i anslutning till företagsverksamheten, är det möjligt att det uppstår överlappande verksamhet, vilket inte kan rekommenderas.

När företagarnas inkomster bestäms utgår man från företagarens egen utredning. Företagsverksamhet är ofta förenad med säsongbetonade inkomster och de kan periodiseras över en längre tidsperiod med hjälp av skälighetsprövning. Man bör också beakta företagarens och hans familjs övriga omständigheter och deras inverkan på företagets resultat. Vid sidan av att utreda företagarens disponibla inkomster är det ofta också nödvändigt att utreda företagets tidigare lönsamhet och företagarens möjligheter att i framtiden få sin nödvändiga utkomst från företagsverksamheten samt följderna om företagsverksamheten läggs ner. Utredningar som avses ovan kan vara uppgifter om företagarens ekonomiska ställning vid ansökningstidpunkten och under tiden omedelbart innan, t.ex. företagets bokslut och revisionsberättelse för senaste räkenskapsperiod, kontoutdrag och/eller mellanbokslut, företagets och företagarens senaste deklARATIONER, löneanmälningar, Arbetskraftsmyndighetens och FPAs utlåtanden, amorteringstidtabellen och räntesatsen för långfristigt främmande kapital e.d. utredningar som beskriver företagarens och företagets ekonomiska situation. Med hjälp av dessa handlingar är det nödvändigt att utreda i synnerhet hur mycket medel som företagaren disponerar över själv. När man skall bedöma företagsverksamheten kan man vid behov ta hjälp av t.ex. skattemyndighe-

ternas och kommunens företags- eller näringsombudsmans sakkunskap. För fastställande av företagares inkomst finns en särskild blankett⁷.

Studierande

En studerandes främsta utkomstsystem är studiestödet enligt lagen om studiestöd (65/1994), som är avsett att täcka kostnaderna för studier och uppehälle under studietiden. Studiestödet består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån. Således är också stöd som ges i form av statsborgern för lån primärt i förhållande till utkomststöd. En studerande kan emellertid hamna i en situation där han eller hon i praktiken inte kan få studiestöd eller han eller hon inte har tillräckligt med medel för sin egen eller sin familjs försörjning. Kommunen är då skyldig att ge studeranden utkomststöd på samma grunder som andra hjälpbehövande. När det gäller studiestödet är det skäl att beakta att det i allmänhet beviljas för bara nio månader om året.

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott ansåg i sitt betänkande (33/1997 rd) med anledning av riksdagens proposition gällande lagen om utkomststöd att i situationer där en studerande t.ex. på grund av kredituppgifter inte kan få banklån, bör arrangemang vidtas för att den studerande på likartade villkor skall kunna finansiera sina studier med lån. Om denna utväg inte ligger öppen bör studierna enligt prövning också kunna finansieras med utkomststöd, menar utskottet. Studerandes rätt att få utkomststöd enligt lagen om utkomststöd har utretts i social- och hälsovårdsministeriets handbok för tillämpning av lagen om utkomststöd (Handböcker 2002:2).

Lagen om studiestöd ändrades fr.o.m. läsåret 2002-2003. Statsborgern beviljas inte längre studerande med betalningsstörning som registrerats i ett sådant kreditupplysningsregister som avses i 20 §

⁷ Utredning över inkomst av företag; kommunblankett nr e 6529. Blanketten fås från Edita

personuppgiftslagen (523/1999), utom om betalningsstörningen gäller ett enda fall och litet belopp samt en skäligt lång tid har förflutit från registreringen eller skulden som föranlett anteckningen har betalats eller det i övrigt finns särskilda skäl för att bevilja statsborgen. Syftet med ändringen var att förenhetliga behandlingen av dem som har betalningsanmärkningar och ansöker om studielån och att betona att även när borgen beviljas skall låntagarens förutsättningar att sköta återbetalningen av sitt lån bedömas på ett sakligt sätt.

Hösten 2002 skickade Folkpensionsanstalten ut brev till ca 3600 studerande med betalningsanmärkningar inför läsåret 2002-2003. Efter att ha fått utredningarna beviljade Folkpensionsanstalten 360 studerande statsborgen för lån av särskilda skäl. Särskilda skäl har varit bl.a. att betalningsanmärkningen har berott på borgensansvar eller företagsverksamhet, sjukdom eller någon annan svår livssituation eller någon annan orsak, men i samtliga situationer har skötseln av skulderna varit under kontroll när man sökt borgen för studielån. Bankerna tycks nu bevilja studielån åt studerande som fått statsborgen på grund av Folkpensionsanstaltens utredningar, trots att bankerna under tidigare år har vägrat att bevilja studielån på grund av betalningsanmärkningar.

Den borgensansvarsarbetsgrupp som funderat på problem i anslutning till återbetalningen av studielån konstaterade i sin promemoria⁸ bl.a. att en stor orsak till att studielånen inte sköts är utkomstsvårigheter efter studierna till följd av dålig sysselsättning, familjebildning eller anskaffning av bostad. Arbetsgruppen förutsåg den sociala kreditgivningen och föreslog att för att trygga studiemöjligheterna för en studerande som blir utan studielån på grund av betalningsanmärkningar kan som hjälp användas social kredit som kommunerna beviljar på samma villkor som studielån.

⁸ Undervisningsministeriet: Promemoria 10:2001

Att studerande som har förvägrats statsborgen för studielån på grund av en betalningsanmärkning beviljas social kredit kunde underlätta situationen för studerande i ekonomiska trångmål. När studerande beviljas social kredit borde man dock beakta att de kan ha rätt till utkomststöd och att denna rätt enligt 10 § lagen om social kreditgivning inte kan begränsas eller stödbeloppet sänkas på grund av social kredit. Dessutom måste man bedöma betydelsen av den omständigheten att social kredit också är ett lån som skall betalas tillbaka.

En studerande som har gått miste om statsborgen för studielån på grund av en betalningsanmärkning kan beviljas social kredit i första hand i en situation där studerandens möjlighet att få statsborgen för sitt studielån skulle tryggas, om den skuld som orsakat den studerandes betalningsanmärkning betalades med social kredit. Kommunen kan överväga att bevilja en studerande social kredit även i situationer där den studerandes förutsättningar att sköta sina penningangelägenheter förbättras väsentligt så att studeranden kan slutföra sina halvfärdiga studier.

När återbetalningsvillkoren för social kredit som beviljats en studerande fastställs måste man se till att de ekonomiska förpliktelserna inte äventyrar studerandens framsteg i sina studier. Man borde t.ex. kunna börja betala tillbaka krediten först när studierna avslutats. Vid behov bör också ekonomisk handledning och rådgivning ordnas för studeranden.

2.2 För vilka ändamål kan kredit beviljas

Social kredit kan beviljas för olika ändamål, som förebygger ekonomisk utslagning och överskuldsättning samt främjar en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand. Grundade anledningar för beviljandet av kredit kan vara t.ex. att få kontroll

över ekonomin, att bryta en skuldspiral, anskaffningar till hemmet, att främja rehabilitering eller sysselsättning, att trygga boendet, att övervinna en social kris eller någon annan sak som påverkar sökandens förmåga att klara sig på egen hand, t.ex. avsaknad av säkerheter eller en betalningsanmärkning.

Krediter för olika anskaffningar kan förbättra kontrollen över ekonomin indirekt, om en person tack vare den sociala krediten kan undvika att använda de betydligt dyrare konsumtionskrediter som finansbolagen erbjuder. När det gäller krediter som används för anskaffningar framhävs även andra effekter än sådana som förbättrar kontrollen över ekonomin, eftersom t.ex. personer som permanent eller temporärt hamnat utanför kreditmarknaden har kunnat genomföra viktiga och nödvändiga anskaffningar med hjälp av social kredit. Dessa anskaffningar kan ha olika slags positiva psykosociala verkningarna för kredittagarna.

Genom att bevilja en skuldsatt person eller familj social kredit kan kommunen också få tillbaka kommunala avgifter som den som ansöker om kredit är skyldig och som är föremål för utsökning. Kommunen skall beakta den ändring av 11 § lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) som trädde i kraft den 1 april 2003 och som gäller efterskänkning eller nedsättning av en avgift, när kommunen beviljar social kredit för att sanera obetalda kommunala avgifter.

Social kredit kan också beviljas för böter och ersättningar som baserar sig på brott, om krediten främjar den sökandes rehabilitering och ansluter sig till en service-, vård-, rehabiliterings- eller någon annan motsvarande plan som man kommit överens om med sökanden.

2.3 Bedömning av sökandens återbetalningsförmåga

(5 §) Vid bedömningen av om den som ansöker om social kredit har återbetalningsförmåga beaktas

- 1) sökandens disponibla inkomster och medel samt förtjänstmöjligheter med hänsyn till ålder, arbetsförmåga och andra omständigheter,*
- 2) sökandens faktiska utgifter,*
- 3) sökandens skulder, samt*
- 4) andra faktorer som påverkar sökandens ekonomiska ställning.*

Som sökandens inkomster beaktas sökandens alla disponibla inkomster. När sökandens medel uppskattas kan som grund användas bestämmelsen i 12 § lagen om utkomststöd, enligt vilken som tillgångar beaktas ifrågavarande persons disponibla tillgångar. Enligt handboken för tillämpning av lagen om utkomststöd⁹ skall förmögenhet beaktas till nettobelopp, om lån har tagits för att förvärva egendomen. När sökandens förtjänstmöjligheter bedöms ser man på hans eller hennes ålder, arbetsförmåga, underhållsskyldighet och andra omständigheter som påverkar sökandens inkomster.

Som sökandens faktiska utgifter är det motiverat att i analogi med utkomststödet beakta hans eller hennes oundgängliga utgifter, som kan räknas omfatta boende-, måltids-, hälso- och sjukvårds-, kläd- och barndagvårdsutgifter, utgifter för personlig hygien och hygien i hemmet, användning av lokaltrafik, tidningsprenumeration, TV-licens, användning av telefon och utgifter för hobby- och rekreationsverksamhet samt motsvarande utgifter för en persons eller en familjs dagliga försörjning. Dessutom beaktas utgifter för lån, skulder och utsökning till fullt belopp samt utgifter som föranleds av en persons eller en familjs särskilda behov eller omständigheter och som ansetts vara nödvändiga för att trygga försörjningen eller hjälpa personen eller familjen att klara sig på egen hand. Den andel av inkomsterna som återstår för oundgängliga

⁹ Handbok för tillämpning av lagen om utkomststöd SHM: Handböcker 2002:2

utgifter bör uppskattas tillsammans med klienten med beaktande av verkningen av den sociala kreditgivningen, i synnerhet då skulder saneras med en social kredit på rimliga villkor.

Sökanden skall lämna en utredning över alla sina skulder. Av utredningen över skulder bör framgå borgenären för respektive skuld, grunden för skulden samt skuldbeloppet. När en skuldsatt sökandes situation bedöms är en grundlig utredning av skuldsituationen till hjälp när det gäller att hitta det arrangemang som är förmånligast och ändamålsenligast ur hans eller hennes synvinkel. I situationer där sökanden inte får någon betalningsmån och social kredit inte kan beviljas honom eller henne skall sökanden vägledas att söka förlikning med borgenärerna eller skuldsanering för privatpersoner.

När man överväger om social kredit skall beviljas, skall såsom andra faktorer som påverkar sökandens ekonomiska ställning beaktas sökandens förmåga att med sina inkomster eller tillgångar finansiera det användningsändamål som motiveras i ansökan om social kredit. Ett mål för sociala krediter är att främja att en person med små inkomster och tillgångar kan klara sig på egen hand. För att målet skall nås förutsätts att kredittagaren får kontroll över sin ekonomi och att den ekonomiska stabiliteten ökar på längre sikt. På grund av dessa omständigheter bör det vara tillåtet att även en mindre bemedlads förmögenhet ökas med hjälp av social kredit och en ringa förmögenhet får inte utgöra ett hinder för beviljande av social kredit.

När sökandens betalningsmån uppskattas i situationer där ansökan om social kredit gäller sanering av gamla skulder, så bör betalningsmånen bedömas efter att utgifterna för skötseln av skulderna har fått ner på rimlig nivå med hjälp av social kredit. Följande klientexempel klarlägger inverkan av social kredit på sökandens betalningsmån.

Social kredit söks av en medelålders man, vars återbetalningsförmåga ser ut som följer:

Sökandens ekonomiska situation	Innan social kredit beviljats	Efter att social kredit beviljats
<i>Inkomster sammanlagt</i>	1 566,60 €	1 566,60 €
Lön netto/mån.	1 323,00 €	1 323,00 €
Barnbidrag	123,60 €	123,60 €
Underhållsbidrag	120,00 €	120,00 €
<i>Utgifter sammanlagt</i>	1 607,14 €	1 267,14 €
Hyra	340,00 €	340,00 €
El	12,00 €	12,00 €
Arbetsresor	55,00 €	55,00 €
Skolkostnader	55,00 €	55,00 €
Hemförsäkring	10,00 €	10,00 €
Levnadskostnader	629,82 €	629,82 €
Utsökningskostnader	470,00 €	0,00 €
Utgifter för skötseln av skuld	35,32 €	35,32 €
Social kredit	0,00 €	130,00 €
<i>Inkomster - Utgifter</i>	-40,54 €	+299,46 €

Sökanden har haft stadigt arbete ända sedan 1979. Han är frånskild och i samband med skilsmässan fick han vårdnaden om två barn. Det ena barnet är fullväxt och har flyttat hemifrån, det yngre går fortfarande i skolan. Skilsmässan, som både psykiskt och ekonomiskt var en mycket tung process, ledde till att ekonomin började gå utför. Han skuldsatte sig och hyrorna blev obetalda. Efter tre år var de obetalda hyrorna så stora att han vräktes från bostaden och hyresfordran gick till utsökning. Den nuvarande bostaden är för liten, ett rum och kök i en källarvåning, och obekvämt för två personer. Att varje lönedag sköta de obetalda hyrorna, som är föremål för utsökning, har blivit tungt för sökanden och detta har så småningom lett till en skuldspiral eftersom andra räkningar blir obetalda och går till indrivning via utsökning. Övertidsarbete har inte ökat de disponibla inkomsterna, utan den andel av lönen som utmäts ökar bara då lönen blir större. Enligt sökanden håller han på att hamna i en situation där han inte längre orkar gå till arbetet. Man beslutar att betala bort de skulder som är föremål för utsökning med hjälp av social kredit, varvid de medel som behövs för att sköta skulderna blir skäligare och förhållandet mellan sökandens inkomster och utgifter hamnar på plus. Den resterande utgiften för skötseln av skuld beror på ett lån som arbetsgivaren beviljat för inköp av en dator. Skulden är skött och social kredit behövs inte för den. Sökandens motivation att arbeta har ökat och övertidsarbete ger honom möjlighet att spara till en ny och bättre bostad.

Om det finns grundad anledning att anta att en person eller familj som fått social kredit kommer att skuldsätta sig ytterligare över sin betalningsförmåga, kan kommunen föreslå att man skall ansöka om en frivillig betalningsanmärkning. I syfte att förhindra ytterligare skuldsättning kan kredittagaren själv ansöka hos Suomen Asiakastieto Oy om en tvåårig frivillig betalningsanmärkning. Av anteckningen framgår sökandens skuldsituation i sin helhet, vilket hindrar att nya krediter beviljas över sökandens betalningsförmåga. En frivillig betalningsanmärkning kan bidra till att säkerställa att de sociala krediterna betalas tillbaka, men detta kan åtminstone inte normalt utgöra en förutsättning för att en skuldsatt sökande skall beviljas social kredit.

3. FÖRFARANDET NÄR SOCIALA KREDITER BEVILJAS

Enligt 4 § lagen om social kreditgivning beviljas social kredit på ansökan¹⁰ av organet i den kommun som är personens hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994). Detta motsvarar huvudregeln i socialvårdslagen, nämligen att kommunen ombesörjer anordnandet av socialvård för sina invånare. Ett organs lagstadgade befogenheter kan enligt 12 § socialvårdslagen i en instruktion delegeras till myndigheter som är underställda organet. Förfarandet i anslutning till social kreditgivning regleras av lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården¹¹ (klientlagen) och lagen om förvaltningsförfarande.

Enligt klientlagen skall socialvård basera sig på ett beslut. Kommunen skall fatta ett beslut om beviljande av social kredit eller om avslag på ansökan. I beslutet om beviljande av kredit skall nämnas kreditens användningsändamål, kreditens belopp och räntan. I ett beslut som innebär att social kredit inte beviljas skall en-

¹⁰ Modell för ansökningsblankett bilaga 4

¹¹ Klientens ställning och rättigheter inom socialvården, SHM: Handböcker 2003:3

ligt lagen om förvaltningsförfarande anges motivering till avslaget. Angående en beviljad kredit upprättas mellan kommunen och kredittagaren ett sådant avtal som avses i 6 § lagen om social kreditgivning.

Beslut om sociala krediter fattas inom socialväsendet, för att det skall vara möjligt att samtidigt hjälpa klienten med ekonomiska problem och problem i anslutning till livssituationen och för att man med hjälp av kreditgivningen på en systematiskt sätt skall kunna stärka kredittagarnas handlingskraft. När beviljandet av en social kredit förbereds skall man emellertid utnyttja kunnandet inom flera olika branscher. Nära samarbete med den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen är nödvändigt i synnerhet i situationer där den sociala krediten används för att få ner en skuldsatt sökandes utgifter för skötseln av skulder på en mera rimlig nivå. Kommunen kan ändå inte överföra rätten att besluta om sociala krediter på den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, eftersom deltagande i beslutsfattandet som representant för en enskild borgenär kan göra skuldrådgivaren jävig vid saneringen av den aktuella gäldenärens skulder.

Innan social kredit beviljas skall kredittagaren i enlighet med 2 § 1 mom. lagen om social kreditgivning skriftligen ges uppgifter om de grunder för beviljandet av sociala krediter som kommunen fastställt.

Sökandens skyldighet att lämna upplysningar, myndighetens skyldighet att informera om behandlingen av uppgifterna, sekretess, tystnadsplikt och utlämnande av sekretessbelagda uppgifter samt socialvårdsmyndighetens rätt till sekretessbelagda uppgifter och handräckning bestäms enligt klientlagen. Dessutom kompletterar bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) bestämmelserna i klientlagen.

När man förbereder beviljandet av social kredit skall man granska klientens hela situation tillsammans med honom eller henne. Den som ordnar eller genomför socialvården, i synnerhet en myndighet, är enligt klientlagen skyldig att för klienten utreda de olika alternativ och stödåtgärder som ingår i servicesystemet och som klienten eventuellt har rätt till. Socialvårdspersonalen skall utreda för klienten under vilka förutsättningar klienten har rätt att få tjänster och stödåtgärder samt verkningarna av dessa alternativ liksom också andra omständigheter som är av betydelse för klientens sak samt behandlingen och avgörandet av den.

Enligt 4 § lagen om förvaltningsförfarande skall myndigheten vid behov ge klienten råd om hur ett ärende som hör till dess verksamhetsområde anhängiggörs och hur klienten skall förfara i saken. Rådgivningsskyldigheten gäller i allmänhet endast frågor om tillvägagångssättet. På grundval av utredningsskyldigheten i 5 § klientlagen uppstår dock inom socialvården ännu större skyldighet för myndigheten att för klienten utreda även innehållsmässiga omständigheter som inverkar på ordnandet av servicen.

Personalen skall ge utredningen så att klienten tillräckligt förstår dess innehåll och betydelse. När utredningen ges skall man beakta klientens ålder, utbildning, modersmål, kulturella bakgrund och andra personliga egenskaper. När utredningen ges skall den som genomför och ordnar socialvården försäkra sig om att klienten har förstått den utredning som har getts honom eller henne.

I samband med social kreditgivning framhävs stöd som kan ges med hjälp av alternativa tjänster och förmåner, om social kredit inte kan beviljas, men sökanden är i uppenbart behov av hjälp.

Ansökan om kredit görs av en frånskild man som lever i en styvfamilj. Han har tre barn som bor med mamman på annan ort och som han regelbundet har kontakt med. Den nuvarande sambon har två barn. Mannen ansöker om social kredit för betalning av bil 340 €, möbler 170 €, betalning av

bränsle 390 €, butiksräkning 420 €, avgift för datakörkort 45 €, Hobby Hallräkning 200 € och lån som han fått av sin mor 760 €, sammanlagt 2 325 euro. Klientens nettoinkomst per månad är 1261 euro, varav de obligatoriska utgifterna per månad är: hyra 231 €, el 26,55 €, underhåll 202 €, billån 170 €, arbetsresor 100 €, mat 170 €, banklån 151 €, telefonräkning 50,45 € och möten med barnen 170 €/mån., utgifterna sammanlagt 1271 euro. Sökanden har dessutom vissa obetalda räkningar som förfallit till betalning och som är på väg till utsökning, sammanlagt 798 euro.

Han får ett avslagsbeslut på ansökan om social kredit, eftersom det inte blir någon betalningsmån för sökanden så att han skulle kunna betala tillbaka krediten, och i sökandens situation är det inte ändamålsenligt att skuldsätta sig ytterligare. Sökanden beviljas utkomststöd enligt prövning på 757 euro och man börjar arbeta tillsammans med klienten för att balansera upp ekonomin och bringa klarhet i hans livssituation.

Socialvårdspersonalen skall handleda och instruera en klient att ansöka om social kredit, om klientens ekonomiska situation kan förbättras och hans eller hennes förmåga att klara sig på egen hand främjas med hjälp av krediten.

3.1 Avtal om social kredit

(6 §) Om social kredit skall ingås ett skriftligt avtal, varav ett exemplar skall ges kredittagaren.

I avtal om sociala krediter skall anges

- 1) kreditens användningsändamål,
- 2) kreditens belopp,
- 3) räntan, samt
- 4) storleken på återbetalningsraterna, förfallodagarna och andra återbetalningsvillkor.

För social kredit kan hos gäldenären tas ut en skälig årlig ränta, som dock kan vara högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen (633/1982). I avtalsvillkoren kan bestämmas att räntan på krediten ändras så att den motsvarar förändringarna i den referensränta som avses i 12 § räntelagen.

För social kredit kan inte tas ut andra kreditkostnader.

Ett avtal¹² om social kredit skall ingås skriftligen och kredittagaren skall ges ett exemplar av avtalet. Enligt de allmänna rättsprinciperna i avtalsrätten kan en avtalspart inte ensidigt ändra ett avtal.

Kreditens användningsändamål skall anges i avtalet. Social kredit beviljas av grundad anledning och den kan inte användas för andra ändamål. Om mottagaren använder krediten för ett annat ändamål, är det fråga om ett väsentligt avtalsbrott enligt 8 § lagen om social kreditgivning. Dessutom anges i avtalet det kreditbeloppet som kommunen har beviljat på basis av kredittagarens kreditbehov och betalningsmån.

För social kredit kan tas ut en ränta som är högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen. Kommunen kan i sina grunder för beviljandet av social kredit fastställa förutsättningar för att sänka räntan på krediten eller avstå från att ta ut ränta. I villkoren för ett avtal om social kredit kan bestämmas att räntan på krediten ändras så att den motsvarar ändringarna i den referensränta som avses i 12 § räntelagen.

I avtalet skall anges storleken på återbetalningsraterna, förfallodagarna och andra återbetalningsvillkor.

Ett avtal om social kredit är ett offentlighetsrättsligt avtal mellan myndigheten och gäldenären. Social kredit beviljas på ansökan genom beslut av en kommunal myndighet. Social kredit behandlas som ett förvaltningsärende och kreditbeslutet ger sålunda upphov till ett offentlighetsrättsligt rättsförhållande, vilket också gäller avtalet om det närmare genomförandet av den förmån som den kommunala myndigheten beviljat genom sitt beslut.

¹² Avtalsmodell bilaga 5

De återbetalningsvillkor som angetts i avtalet om social kredit kan ändras under avtalstiden t.ex. om kredittagarens ekonomiska situation förändras till följd av sjukdom, arbetslöshet eller någon annan därmed jämförbar omständighet, som inte beror av honom eller henne.

3.2 Återbetalning av social kredit

*(7 §) Gälldenärens rätt att betala krediten i förtid
Gälldenären har rätt att utan merkostnader betala tillbaka krediten innan den förfaller till betalning.*

*(8 §) Krav på återbetalning av social kredit
Om kommunen på grund av kredittagarens betalningsdröjsmål eller något annat brott mot avtalet, enligt avtalet har rätt att kräva betalning av en rat som annars inte har förfallit till betalning, får kommunen åberopa nämnda rättighet om*

- 1) betalningen har dröjt åtminstone en månad och fortfarande är utestående och det försenade beloppet utgör minst tio procent eller, om däri ingår flera rater, minst fem procent av det ursprungliga kreditbeloppet eller omfattar kreditgivarens hela resterande fordran, eller*
- 2) kredittagaren har gjort sig skyldig till något annat avtalsbrott som är väsentligt.*

Kommunen har dock inte rätt att göra en i 1 mom. nämnd påföljd gällande, om det är fråga om dröjsmål med betalningen och dröjsmålet beror på kredittagarens sjukdom, arbetslöshet eller någon annan därmed jämförbar omständighet som inte beror av honom eller henne, utom då detta med beaktande av dröjsmålets längd och andra omständigheter vore uppenbart oskäligt gentemot kommunen såsom kreditgivare.

Kravet på återbetalning får göras gällande tidigast fyra veckor eller, om kredittagaren tidigare har fått anmärkning om dröjsmålet eller något annat avtalsbrott, tidigast två veckor efter det att meddelande om kravet på återbetalning lämnats eller sänts till kredittagaren. Om kredittagaren inom denna tid betalar det försenade beloppet eller rättar till ett annat avtalsbrott, förfaller kravet på återbetalning.

Om kredittagaren vill betala bort sin kredit innan den förfaller till betalning, är detta möjligt utan merkostnader enligt 7 § lagen om social kreditgivning.

På grund av små inkomster och tillgångar försämras ekonomin för mottagare av social kredit lätt till följd av ekonomiska förändringar och förändringar i anslutning till livssituationen. På grund av dessa omständigheter är det bra om kommunen i sina grunder för beviljandet av krediter reder ut hur man skall förfara vid betalningsstörningar.

Det är ändamålsenligt att ordna kontrollen av återbetalningen av sociala krediter så att kommunen kan ingripa i betalningsstörningar i ett så tidigt skede som möjligt. Man kan komma överens om återbetalningsvillkoren på nytt med kredittagaren t.ex. genom att bevilja amorteringsfria månader, förlänga återbetalningstiden eller avtala om räntan på nytt. Det ligger i kredittagarens intresse att alltid ta kontakt med kreditgivaren när det inträffar förändringar i kredittagarens ekonomiska situation som gör att han eller hon inte lyckas betala tillbaka den sociala krediten på överenskommet sätt.

Om kredittagaren bryter mot avtalsvillkoren för den sociala krediten eller försummar att betala tillbaka krediten utan godtagbart skäl, kan kommunen kräva att krediten skall betalas tillbaka i enlighet med 8 § lagen om social kreditgivning.

Innehållet i bestämmelsen om krav på återbetalning motsvarar i stor utsträckning 7 kap. 16 § konsumentskyddslagen (38/1978). Det lagstadgade skyddet för gäldenärer med social kredit är på samma nivå som för konsumentgäldenärer som tagit kommersiell kredit.

Krav på återbetalning av krediter i förtid kan basera sig på betalningsdröjsmål eller något annat avtalsbrott som gäldenären

gjort sig skyldig till, om avtalsbrottet är väsentligt. Ett väsentligt avtalsbrott kan anses vara t.ex. att den sociala krediten används på ett sätt som avviker från det användningsändamål som fastställts i avtalet eller att felaktiga eller vilseledande uppgifter lämnats om omständigheter som bidragit till att krediten beviljats.

Indrivning av rater som förfallit till betalning

Lagen om indrivning av fordringar (513/1999) tillämpas på indrivning av fordringar som förfallit till betalning. I lagen avses med indrivning åtgärder vilkas syfte är att förmå gäldenären att frivilligt betala en borgenärs fordran som förfallit till betalning. Enligt indrivningslagen skall borgenären sända gäldenären ett skriftligt betalningskrav på den skuld/rat som förfallit till betalning, i vilket skall nämnas borgenärens namn och adress, grunden för fordran, fordrans kapital, ränta, dröjsmålsränta och indrivningskostnader specificerade, det totala belopp som krävs samt till vem, hur och när fordran skall betalas. Dessutom skall meddelas om gäldenärens möjlighet att framställa anmärkningar mot fordrans belopp och grund samt inom vilken tid anmärkningarna skall framställas samt till vem anmärkningarna skall framställas.

Konsumentombudsmannen har utarbetat en anvisning om god indrivningssed vid konsumentindrivning, där man har gett riktlinjer för god indrivningssed vid indrivning av konsumentfordringar.

Eftersom kommunen bär samhällsansvaret för sina medlemmar, skall den i synnerhet fästa uppmärksamhet vid att god indrivningssed iakttas vid indrivning. Vid indrivningen skall särskild omsorgsfullhet iakttas och kommunen skall pröva den totala börda som läggs på gäldenären innan kommunen själv med olika åtgärder ökar de kostnader som gäldenären hamnar att betala. Kommunen skall se till att gäldenären kan ha direkt kontakt med kommunen i frågor som gäller krediten.

När återbetalningen av krediten eller en rat på förfallodagen har försummats, skall kommunen skicka gäldenären en betalningsuppmaning för betalningen. Betalningsuppmeningen skall innehålla tillräckliga uppgifter så att det går att identifiera den obetalda krediten eller raten. Alltså åtminstone borgenärens kontaktuppgifter, grunden för fordran, fordrans kapital, ränta och dröjsmålsränta samt kostnaderna för påminnelsen specificerade, det totala belopp eller den rat som krävs samt uppgifter i anslutning till betalningen av fordran, t.ex. borgenärens bankförbindelse och förfallodagen. Dessutom skall man informera om gäldenärens möjlighet att framställa anmärkningar mot fordrans belopp och grund samt inom vilken tid och till vem anmärkningarna skall framställas.

Enligt konsumentombudsmannens anvisning om god indrivningssed skall gäldenären skickas minst två betalningspåminnelser med anledning av förfallna betalningar och uppmanas att betala fordran inom utsatt tid. Först sedan gäldenären har skickats två påminnelser och han eller hon har haft tillräcklig tid på sig att betala skulden, kan man i allmänhet rikta strängare påföljder mot gäldenären, t.ex. kräva återbetalning av hela krediten.

Krav på återbetalning av rater som ännu inte förfallit till betalning får träda i kraft tidigast fyra veckor eller, om konsumenten tidigare har fått anmärkning för dröjsmål, tidigast två veckor efter att ett meddelande om att krediten förfallit till betalning har lämnats eller skickats till konsumenten. I händelse av tvist skall borgenären kunna bevisa att meddelandet har skickats. Om konsumenten under denna tid betalar det förfallna beloppet, förfaller kravet på återbetalning.

Om gäldenären trots betalningskraven inte betalar de förfallna raterna senast den sista möjliga betalningsdagen eller kommer överens om t.ex. att utarbeta en ny betalningsplan, kan man efter

prövning avseende den enskilde klienten kräva att den sociala krediten skall återbetalas, om betalningen är försenad minst en månad och fortfarande utestående och det försenade beloppet vid en engångskredit utgör minst 10 % eller, om däri ingår flera rater, minst 5 % av det ursprungliga kreditbeloppet.

Om kommunen köper tjänster i anslutning till social kreditgivning, t.ex. fakturerings- och indrivningstjänster, från en privat serviceproducent, skall kommunen se till att den köpta tjänsten inte orsakar ytterligare skuldsättning bl.a. genom onödiga merkostnader. Kommunen skall även i en dylik situation se till att förfarandet är sakligt.

3.3 Ekonomisk rådgivning och handledning

(9 §) För kreditsökande och kredittagare skall vid behov ordnas ekonomisk rådgivning och handledning i samband med att social kredit beviljas och under återbetalningstiden.

Att ekonomisk rådgivning och handledning integreras med social kreditgivning motiveras av att man under försöket observerade att de som ansökte om social kredit ofta saknade kunskaper om och insikter i hur penningangelägenheter sköts. I ekonomiska problemsituationer är det oftast fråga om att en person mister kontrollen över sin konsumtion eller om brister i personens förmåga att klara olika livssituationer, och dessa faktorer står i växelverkan med varandra. Med hjälp av ekonomisk rådgivning och handledning kan kredittagaren uppnå långsiktighet och målmedvetenhet i sin ekonomi, identifiera sina konsumtionsvanor och de ekonomiska följderna av olika val, själv bli mera aktiv samt medveten om kontrollen över ekonomiska angelägenheter.

Ekonomisk rådgivning och handledning skall vid behov ordnas för alla som ansöker om social kredit som en del av diskussionerna i anslutning till beviljandet av lån. I processen för beviljandet av

kredit utreds sökandens ekonomiska situation i grunden och då skall man också överväga andra alternativa sätt att hjälpa sökanden innan social kredit beviljas. Målet att få ordning på sökandens ekonomiska angelägenheter kan å ena sidan fungera som ett villkor för beviljandet av social kredit och å andra sidan motivera till ekonomisk rådgivning och handledning. Den som fått social kredit skall ha möjlighet till ekonomisk rådgivning och handledning när han eller hon behöver det under hela återbetalningstiden, i synnerhet i samband med återbetalningsproblem och ändringar i betalningsprogrammen.

Den ekonomiska rådgivningen och handledningen bör inte lösgöras från det klientförhållande som uppstått i processen för beviljandet av krediten, utan rådgivningen och handledningen kan ges av de myndigheter som tillsammans med klienten berett beviljandet av den sociala krediten och som samarbetar med klienten under återbetalningstiden, t.ex. socialarbetare och socionomer samt ekonomiska rådgivare och skuldrådgivare. Kredittagarens situation kan också förutsätta stöd för social eller hälsomässig rehabilitering genom socialvårdens tjänster, varvid det vore bra att koppla ihop den ekonomiska rådgivningen och handledningen med klientens serviceplan.

4. FÖRHÅLLET MELLAN DEN SOCIALA KREDITGIVNINGEN OCH UTKOMSTSTÖDET

(10 §) Innan social kredit beviljas skall sökandens rätt till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) redas ut. En persons rätt att få utkomststöd kan inte begränsas eller stödbeloppet sänkas med hänvisning till att han eller hon skulle ha möjlighet att få social kredit.

Utkomststödet är den förmån som i sista hand tryggar en persons eller familjs oundgängliga försörjning. Utgångspunkten för syste-

met med utkomststöd¹³ är att individen själv ansvarar för sin försörjning och inom lagstadgad omfattning för sin makes samt sina minderåriga barns och adoptivbarns försörjning. Genom utkomststödet försöker man förbättra förutsättningarna för att klara av detta ansvar. Syftet med utkomststödet är att förbättra personers och familjers förutsättningar har klara sig på egen hand och deras möjligheter att delta i samhällsverksamheten, och målet är inte bara att hålla personen eller familjen i fråga vid liv. Utkomststödet är alltså avsett att täcka större utgifter än vad som krävs för den oundgängliga försörjningen, som motsvarar den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv. I alla tillämpningssituationer skall dock åtminstone den oundgängliga försörjningen tryggas.

Rätt till utkomststöd uppkommer med stöd av 2 § 1 mom. lagen om utkomststöd först när en person inte kan få sin utkomst genom förvärvsarbete, verksamhet som företagare, med hjälp av andra förmåner som tryggar utkomsten, genom andra inkomster eller tillgångar, genom omvårdnad från en sådan persons sida som är försörjningspliktig gentemot honom eller på något annat sätt. En tillräcklig förutsättning för att få utkomststöd är i allmänhet att personen eller familjen har drabbats av brist på tillgångar som kan användas för den faktiska försörjningen. Rätt till utkomststöd har var och en som uppfyller villkoren för dess beviljande. Ingen personkategori kan alltså ställas utanför utkomststödet tillämpningsområde, utan varje individs eller familjs behov av stöd bedöms särskilt. Man har försökt utforma utkomststödet struktur och storlek så att utkomststödet täcker de stödbehövandes tillräckliga baskonsumtion. Målet är också att nivån på stödet skall vara så enhetlig som möjligt i hela landet.

Utkomststödet är en subjektiv rättighet, som bidrar till att tillgodose den i 19 § grundlagen angivna rätten till oundgänglig för-

¹³ Handbok för tillämpning av lagen om utkomststöd SHM: Handböcker 2002:2

sörjning, om en person inte själv förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv. Den jämlikhet som föreskrivs i 6 § grundlagen förutsätter att utkomststödet behandlas så lika som möjlighet i hela landet. För att de som ansöker om utkomststöd skall vara jämlika, skall man när social kredit beviljas utreda om sökanden har rätt till utkomststöd eller möjlighet att få förebyggande utkomststöd. Det väsentliga är att en persons eller familjs rätt till utkomststöd alltid reds ut innan social kredit beviljas.

Det förebyggande utkomststödet är avsett att stöda en persons och familjs sociala trygghet och funktionsförmåga. Stödet är inte beroende av om personen eller familjen har rätt till ordinarie utkomststöd. Ett syfte med det förebyggande stödet är att försöka undvika behov av ordinarie utkomststöd, och genom att använda det kan man i synnerhet på lång sikt också åstadkomma ekonomiska insparingar. Förebyggande utkomststöd betalas i enlighet med de grunder kommunen fastställt. Bestämmelsen i 10 § lagen om social kreditgivning förutsätter att ansökan om eller erhållande av social kredit inte heller begränsar möjligheten att erhålla förebyggande stöd.

Klientkretsen vid social kreditgivning består av människor med små inkomster och tillgångar. Därför är det sannolikt att en del av kredittagarna kan bli tvungna att tidvis ty sig till utkomststöd. Likaså måste man överväga om kredit kan beviljas en person som får utkomststöd. Den som får utkomststöd kan enligt egen prövning använda ett stöd som motsvarar grunddelen för konsumtion och kan sålunda genom att pruta på sin övriga konsumtion betala tillbaka sina krediter, även en social kredit.

Erhållande av utkomststöd får inte heller alltid utgöra ett hinder för beviljande av social kredit. Möjligheten att få social kredit för den som länge fått utkomststöd kan vara motiverad, om han el-

ler hon får sin skuldspirall under kontroll med hjälp av en social kredit på rimliga villkor, i stället för att utkomststöd beviljas för utgifter som är beroende av prövning eller förebyggande utkomststöd beviljas för att lindra det ekonomiska trångmål som orsakas av skulderna, medan själva problemet och beroendet av utkomststödet består. Målet när social kredit beviljas är alltid att uppmuntra mottagaren och bereda honom eller henne förutsättningar att klara sig självständigt och på egen hand.

Under försöket med social kreditgivning hade 60 % av alla som ansökte om social kredit fått utkomststöd före kreditbeslutet och 22 % fick det vid tidpunkten för ansökan. Detta tyder på att personer och familjer som får utkomststöd har behov som inte kan täckas med hjälp av utkomststödet. Social kredit kan vara en möjlighet att underlätta situationen för personer och familjer med små inkomster och tillgångar, när de har betalningsmån så att de klarar av att betala tillbaka krediten.

En försökskommuns syn på förhållandet mellan social kredit och utkomststöd:

En sökande som har erhållit utkomststöd kan få social kredit t.ex. i en situation där han eller hon flera gånger har beviljats utkomststöd beroende av prövning eller förebyggande utkomststöd, men av en eller annan anledning inte har använt stödet för det ändamål för vilket det har beviljats eller om sökanden vill köpa sig något sådant som ordinarie eller förebyggande utkomststöd i allmänhet inte kan beviljas för. I dessa situationer kan social kredit tas i bruk, om klienten själv vill det och har betalningsmån att betala tillbaka krediten. Böter betalas i allmänhet inte av utkomststöd, men en social kredit kan användas enligt prövning. Då är en skötselplan och ekonomisk rådgivning av största vikt för att stöda klientens förmåga att klara olika livssituationer och trygga fordringarna.

När utkomststöd beviljas beaktas i regel inte utgifter för amorteringar och räntor på lån som sökandens utgifter. Ett undantag är dock utgifter för personliga lån samt tagits för anskaffning eller ombyggnad av en bostad samt för årliga räntor på studielån, vilka

beaktas. Utkomststöd beviljas i allmänhet inte heller för skuldsättning.

Situationen för skuldsatta personer med små inkomster och tillgångar kan underlättas med hjälp av social kreditgivning, eftersom den erbjuder större möjlighet att förebygga och avhjälpa utkomstproblem än de olika formerna av utkomststöd. Resultaten av försöket tyder på att när gamla krediter slås ihop till en social kredit på rimliga villkor minskar räntekostnaderna på ett bestående sätt och hushållen får på lång sikt mera disponibla medel för det dagliga livet. Följden kan vara att behovet av utkomststöd med tiden minskar eller att man inte alls behöver utkomststöd.

Kredit söks av en 50-årig ensamstående kvinnlig pensionär, som bor i en radhuslägenhet på 2 rum och kök i en förort. Hon är mycket nöjd med sin bostad, även om hyran är något högre än vad som vore skäligt med hänsyn till nivån på orten. Boendekostnaderna tillsammans med el och försäkring uppgår till 440 €/mån. För att sköta sina skulder använder hon varje månad 221 €. Hon har 2 krediter hos Nordea Finans, en Elloskredit och flertalet avbetalningar till Det Bästa och Hobby Hall, för att betala julklappar till barn och barnbarn i efterskott. Till pantlåneinrättningen går utöver de övriga lånekostnaderna ränta och lösen var tredje månad. Sökanden har på ett lovvärt sätt försökt klara av allt detta och själv ringt och kommit överens om betalningstider och andra arrangemang. Vid ansökningstidpunkten ligger hon också efter med hyran. Ovanpå allt detta kom överraskande en dyr tandreparation, som gjorde att hon tog kontakt med en socialarbetare för att få handledning med att kartlägga sina skulder och eventuellt få social kredit för att kunna sköta dem.

Lösning: Tandvården ersattes med utkomststöd, lånetiden för en av Nordeakrediterna förlängdes och månadsraten minskades, övriga högräntekrediter, avbetalningar och panter betalades bort med social kredit. Klienten blir tvungen att i någon mån pruta på sina levnadskostnader för att klara av sina ekonomiska förpliktelser, men hon behöver inte flytta från sin bostad och hon har redan flera år klarat sig så att hon har haft ungefär 84 euro att använda för sina levnadskostnader, nu har hon betydligt mera.

Ibland är det ändamålsenligt att bevilja social kredit och förebyggande utkomststöd samtidigt, så att man kan medverka till en så övergripande lösning på de ekonomiska problemen som möjligt och å andra sidan också följa hur personen eller familjen i fråga klarar sig ekonomiskt på längre sikt och vid behov ge stöd i form av ekonomisk handledning och rådgivning samt annan psykosocial hjälp.

Social kredit söks av en kvinna i 60-årsåldern som är pensionerad på grund av mentala problem. Åren 1993-1997 genomgick hon skuldsanering, varefter hon har börjat skuldsätta sig på nytt. Hennes pension jämte bostadsbidrag uppgår till 1000 €/mån. Bostaden är något dyr eftersom den ligger i centrum och är privatägd. Boendekostnaderna jämte el och vattenavgifter är 425 €/mån. När hon ansöker om social kredit uppgår hennes skulder till 11 500 euro. Hos Op-Hembanken och Ellos har hon sammanlagt fyra krediter samt krediter hos Halens och Cellbes. Månadsraterna på krediterna uppgår till 385,15 €, så det återstår mycket litet för levnadskostnaderna.

Lösning: Med Op-Hembanken förhandlade man fram en sammanslagning av de två lånen till en kredit, för vilken betalningen är 95 €/mån. och räntan skraddarsyddes till lägsta möjliga nivå. Med den sociala krediten fick man ner kostnaderna för skötseln av de andra högräntekrediterna till rimlig nivå. För den obetalda hyran beviljades förebyggande utkomststöd. På detta sätt blev sökanden inte beroende av fortlöpande utkomststöd. Utan åtgärder skulle sökandens skulder ha förfallit till betalning och en tredjedel av hennes pension skulle ha utmätts, vilket skulle ha lett till ett underskott i försörjningen.

Förhållandet mellan social kreditgivning och utkomststöd kan också bedömas med avseende på en förstärkning av klientens eget beslutsfattande. Social kredit ger personer och familjer med små inkomster och tillgångar större möjligheter än andra förmåner att träffa sina egna val, eftersom sökanden själv ansvarar för att krediten betalas tillbaka. Utkomststöd kan beviljas endast för utgifter som betraktas som skäliga, men med en social kredit kan klienten skaffa något dyrare varor av bättre kvalitet än med utkomststöd eller skaffa tjänster som inte kan täckas med utkomststöd.

5. KLIENTENS RÄTTSSKYDD

Ändringssökande

(11 §) I ett beslut om social kredit som kommunen fattat med stöd av denna lag får ändring sökas hos förvaltningsdomstolen, och tvister som gäller ett avtal om social kredit behandlas i förvaltningsdomstolen enligt vad som föreskrivs i 7 kap. socialvårdslagen.

Till 1 § 1 mom. socialvårdslagen har som en ny sak fogats sociala krediter, som definieras såsom hörande till den kommunala socialvården. Såsom hörande till kommunens socialvård betraktas de sociala krediterna som en förmån inom socialvården när det i någon annan lag hänvisas till socialvård. Sociala krediter har fogats till uppgiftsområdet för den kommunala socialvården genom att en ny 7 punkt har fogats till 13 § socialvårdslagen.

Den som ansökt om social kredit och som är missnöjd med det beslut gällande den sociala krediten som tjänstemannen fattat kan med stöd av 45 § 2 mom. socialvårdslagen föra beslutet till ett kollegialt organ inom socialvården, om han eller hon yrkar detta inom 14 dagar efter det han eller hon fick del av beslutet.

I ett beslut som fattats av detta organ kan sökanden enligt 46 § 1 mom. socialvårdslagen söka ändring genom besvär hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar efter delfåendet.

I 49 § bestäms om sökande av ändring i förvaltningsdomstolens beslut som gäller social kredit. Enligt 1 mom. får ändring i förvaltningsdomstolens beslut som gäller beviljande av social kredit eller kreditens belopp inte sökas genom besvär.

Meningsskiljaktigheter i anslutning till ett avtal om social kredit skall avgöras av förvaltningsdomstolen i enlighet med 51 § socialvårdslagen, eftersom den kommunala myndighetens beslut om be-

viljande av social kredit upprättar ett offentlighetsrättsligt rättsförhållande.

Till 3 § 2 punkten lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården fogades ett omnämnande av sociala krediter så att sociala krediter i nämnda lag också definieras som en del av den kommunala socialvården.

Enligt 23 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården har en klient som erhållit social kredit rätt att framställa anmärkning med anledning av hur han eller hon bemötts till den som ansvarar för en verksamhetsenhet inom socialvården eller till en ledande tjänsteinnehavare inom socialvården. Anmärkningen skall besvaras inom skälig tid från det att den framställdes. Klienten skall alltid få ett klart och sakligt svar på sin anmärkning. I synnerhet skall man fästa uppmärksamhet vid att svaret är förståeligt för klienten. Av svaret skall också framgå vilka åtgärder som eventuellt har vidtagits med anledning av anmärkningen eller hur avsikten annars är att sköta saken.

Den centrala uppgiften för kommunens socialombudsman är att främja klientens rättsskydd. Socialombudsmannens uppgift är att informera klienterna, socialvårdspersonalen och eventuella andra instanser om klientens rättigheter. I informationsuppgiften ingår också hur klienten kan framställa anmärkningar, söka ändring, klaga, kräva disciplinärt förfarande eller kräva att åtal skall väckas samt genom vilket förfarande klienten kan ansöka om skadestånd. Socialombudsmannens uppgift att trygga klientens rättigheter och informera om dem gäller också sociala krediter när kommunen inför dem.

BILAGOR

Bilaga 1	Lag om social kreditgivning
Bilaga 2	Lag om ändring av socialvårdslagen
Bilaga 3	Lag om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården
Bilaga 4	Modellblankett: Social kredit (ansökan)
Bilaga 5	Modellblankett: Social kredit (avtal)
Bilaga 6	Åtgärder i anslutning till skötseln av skulder

Lag

om social kreditgivning

Given i Helsingfors den 20 december 2002

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Den sociala kreditgivningens syfte

Social kreditgivning är kreditgivning som hör till socialvården och vars syfte är att förebygga ekonomisk utslagning och över-skuldsättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand.

2 §

Ordnanande och verkställighet av social kreditgivning

Kommunen kan ordna social kreditgivning i den omfattning den beslutar. Om kommunen beslutar att ordna social kreditgivning, skall den fastställa grunderna för beviljandet av sociala krediter med beaktande av vad som föreskrivs i denna lag.

Uppgifterna enligt denna lag sköts i kommunen av ett sådant kollegialt organ (*organ*) som avses i 6 § 1 mom. socialvårdslagen (710/1982) och som utses av kommunen.

3 §

Statsandel

På omkostnader som kommunen åsamkas av att ordna social kreditgivning tillämpas lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992), om inte något annat bestäms genom lag.

Som omkostnader betraktas inte utgifter för kreditkapitalet eller för kreditförluster inom

social kreditgivning.

4 §

Beviljande av social kredit

Social kredit kan av grundad anledning beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte på något annat sätt kan få kredit på rimliga villkor och som har förmåga att klara av återbetalningen av krediten.

Om beviljande av social kredit beslutar på ansökan organet i den kommun som är personens hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994).

Innan social kredit beviljas skall kredittagaren skriftligen ges uppgifter om de grunder som kommunen fastställt för beviljande av sociala krediter.

5 §

Bedömning av sökandens återbetalningsförmåga

Vid bedömningen av om den som ansöker om social kredit har återbetalningsförmåga beaktas

1) sökandens disponibla inkomster och medel samt förtjänstmöjligheter med hänsyn till ålder, arbetsförmåga och andra omständigheter,

2) sökandens faktiska utgifter,

3) sökandens skulder, samt

4) andra faktorer som påverkar sökandens ekonomiska ställning.

6 §

Avtal om social kredit

Om social kredit skall ingås ett skriftligt avtal, varav ett exemplar skall ges kredittagaren.

I avtal om sociala krediter skall anges

- 1) kreditens användningsändamål,
- 2) kreditens belopp,
- 3) räntan, samt
- 4) storleken på återbetalningsraterna, förfallodagarna och andra återbetalningsvillkor.

För social kredit kan hos gäldenären tas ut en skälig årlig ränta, som dock kan vara högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen (633/1982). I avtalsvillkoren kan bestämmas att räntan på krediten ändras så att den motsvarar förändringarna i den referensränta som avses i 12 § räntelagen.

För social kredit kan inte tas ut andra kreditkostnader.

7 §

Gäldenärens rätt att betala krediten i förtid

Gäldenären har rätt att utan merkostnader betala tillbaka krediten innan den förfaller till betalning.

8 §

Krav på återbetalning av social kredit

Om kommunen på grund av kredittagarens betalningsdröjsmål eller något annat brott mot avtalet, enligt avtalet har rätt att kräva betalning av en rat som annars inte har förfallit till betalning, får kommunen åberopa nämnda rättighet om

1) betalningen har dröjt åtminstone en månad och fortfarande är utestående och det försenade beloppet utgör minst tio procent eller, om däri ingår flera rater, minst fem procent av det ursprungliga kreditbeloppet eller omfattar kreditgivarens hela resterande fordran, eller

2) kredittagaren har gjort sig skyldig till något annat avtalsbrott som är väsentligt.

Kommunen har dock inte rätt att göra en i 1 mom. nämnd påföljd gällande, om det är

fråga om dröjsmål med betalningen och dröjsmålet beror på kredittagarens sjukdom, arbetslöshet eller någon annan därmed jämförbar omständighet som inte beror av honom eller henne, utom då detta med beaktande av dröjsmålets längd och andra omständigheter vore uppenbart oskäligt gentemot kommunen såsom kreditgivare.

Kravet på återbetalning får göras gällande tidigast fyra veckor eller, om kredittagaren tidigare har fått anmärkning om dröjsmålet eller något annat avtalsbrott, tidigast två veckor efter det ett meddelande om kravet på återbetalning lämnats eller sänts till kredittagaren. Om kredittagaren inom denna tid betalar det försenade beloppet eller rättar till ett annat avtalsbrott, förfaller kravet på återbetalning.

9 §

Ekonomisk rådgivning och handledning

För creditsökande och kredittagare skall vid behov ordnas ekonomisk rådgivning och handledning i samband med att social kredit beviljas och under återbetalningstiden.

10 §

Förhållandet mellan den sociala kreditgivningen och utkomststödet

Innan social kredit beviljas skall sökandens rätt till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) redas ut. En persons rätt att få utkomststöd kan inte begränsas eller stödbeloppet sänkas med hänvisning till att han eller hon skulle ha möjlighet att få social kredit.

11 §

Ändringssökande

I ett beslut om social kredit som kommunen fattat med stöd av denna lag får ändring sökas hos förvaltningsdomstolen, och tvister som gäller ett avtal om social kredit behandlas i förvaltningsdomstolen enligt vad som föreskrivs i 7 kap. socialvårdslagen.

12 §
Ikraftträdande

Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Helsingfors den 20 december 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Maija Perho*

Lag

om ändring av socialvårdslagen

Given i Helsingfors den 20 december 2002

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/1982) 1 § 1 mom., 13 § 1 mom., 16 § 1 och 3 mom., 42 § 2 och 3 mom., 46 § 1 mom., 49 § 1 och 2 mom. samt 50 och 51 §, av dessa lagrum 13 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 736/1992, 16 § 1 mom. och 46 § 1 mom. sådana de lyder i sistnämnda lag samt 49 § 1 och 2 mom. sådana de lyder i lag 975/1998, som följer:

1 §

Med *socialvård* avses i denna lag socialservice, utkomststöd, sociala understöd, sociala krediter och med dessa sammanhängande funktioner som är avsedda att främja och upprätthålla enskild persons, familjs och samfunds sociala trygghet och prestationsförmåga.

13 §

Såsom till socialvården hörande uppgifter av det innehåll och den omfattning som i varje särskilt fall föreskrivs skall kommunen sörja för att

- 1) socialservice anordnas för kommunens invånare,
- 2) utkomststöd ges personer som vistas i kommunen,
- 3) sociala understöd betalas till kommunens invånare,
- 4) handledning och rådgivning anordnas beträffande förmånerna inom socialvården och det övriga socialskyddet och utnyttjandet av dessa,
- 5) information tillhandahålls beträffande socialvården och det övriga socialskyddet,
- 6) utbildnings-, forsknings-, försöks- och utvecklingsverksamhet rörande socialvård och annat socialskydd anordnas, samt att
- 7) invånarna beviljas sociala krediter.

16 §

Har i fall som avses i 15 § någon som inte är invånare i kommunen fått anstaltsvård och

beräknas behovet av vården bli långvarigt, kan förvaltningsdomstolen berättiga det organ som avses i 6 § 1 mom. att flytta honom till den kommun där han är invånare.

Ansökan om ovan i 1 mom. avsedd överflyttning skall göras hos den förvaltningsdomstol inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen.

42 §

Ansökan om ersättning som avses i 1 mom. skall anhängiggöras hos förvaltningsdomstolen inom sex månader från det anstaltsvården börjat. Anhängiggörs inte ansökan inom nämnda tid, förlorar kommunen sin rätt att få ersättning för den anstaltsvård som den givit innan ansökan anhängiggjordes och som vederbörande kommun inte skriftligen samtyckt till att ersätta.

Ersättningsärenden som avses i 1 mom. avgörs av den förvaltningsdomstol inom vars verksamhetsområde den kommun som lämnat anstaltsvården är belägen.

46 §

I beslut som fattats av det organ som avses i 6 § 1 mom. får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar efter delfåendet. Besvären kan inom denna tid även inlämnas till organet, som jämte eget utlåtande skall sända dem till förvaltningsdom-

stolen.

49 §

I förvaltningsdomstolens beslut som gäller lämnande av socialservice eller beloppet av en avgift som fastställts för socialservice eller beviljande av social kredit eller kreditens belopp får ändring inte sökas genom besvär.

I förvaltningsdomstolens beslut som gäller beviljande av utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) eller utkomststödet belopp eller som gäller oenighet mellan kommuner om skyldighet att lämna anstaltsvård eller ersättande av kostnaderna för anstaltsvård får besvär anföras, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

50 §

Vid anförande av besvär hos högsta förvaltningsdomstolen över förvaltningsdomstols beslut kan besvärsskriften jämte bilagor tillställas även förvaltningsdomstolen för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

Helsingfors den 20 december 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Angående i 49 § avsett besvärstillstånd gäller vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Vid sökande av tillstånd för anförande av besvär över förvaltningsdomstols beslut får tillståndsansökan tillställas även förvaltningsdomstolen.

51 §

Skall i mål som gäller socialvård på annat sätt än i besvärsväg sökas avgörande i sådan tvist mellan parter som gäller offentlig ersättnings- och betalningsskyldighet eller försörjningsplikt eller härrör från annat offentligrättsligt rättsförhållande, avgörs ett sådant tvistemål, om inte i lag eller förordning annat forum föreskrivs, av den förvaltningsdomstol inom vars verksamhetsområde kommunen eller, då sökanden är någon annan än en kommun, sökandens hemkommun är belägen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Social- och hälsovårdsminister *Maija Perho*

Lag

om ändring av 3 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

Given i Helsingfors den 20 december 2002

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 22 september 2000 om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 3 § 2 punkten som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

2) *socialvård* socialservice som nämns i 17 § socialvårdslagen (710/1982), stödåtgärder, utkomststöd, underhållsstöd, sociala krediter samt med nämnda tjänster och för-

måner sammanhängande åtgärder som är avsedda att främja och upprätthålla enskilda personers eller familjers sociala trygghet och funktionsförmåga, samt med

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 20 december 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Maija Perho*

Modellblankett

SOCIAL KREDIT

ANSÖKAN

SÖKANDENS PERSONUPPGIFTER

Sökandens namn		Personbeteckning
Hemadress		Telefon hem
Postnummer och postanstalt	Hemort	Telefon arbete

LÅNEANSÖKAN

Lånebeloppet med bokstäver	Lånebeloppet med siffror euro	Lånetid
Användningsändamål och utredning om hur krediten förbättrar sökandens situation		
Jag har sökt kredit för det ändamål som jag nu söker för, varifrån		
Jag har inte fått kredit och orsaken var ☐ Kreditanmärkning ☐ Brist på säkerheter ☐ Annan orsak, vad _____		

GEMENSAM ANSÖKAN

Anökan är gemensam ☐ med makan/maken ☐ med sambon ☐ med en annan person, vem (namn och personbeteckning)

FAMILJEFÖRHÅLLANDEN

☐ Ensamstående ☐ Gift ☐ Sambo ☐ Ensamförsörjare ☐ Registrerat partnerskap		
Makens namn/partnerns namn i registrerat partnerskap	Personbeteckning	Yrke
Minderåriga barn som familjen har vårdnaden om och deras personbeteckningar		
Andra 18 år fyllda personer som lever i gemensamt hushåll med sökanden och deras personbeteckningar		

UTBILDNING

Sökandens utbildning	☐ Sökanden studerar	Examen eller yrke som studierna leder till och läroanstalt
Tidpunkt då studierna började	I vilket skede är studierna och när beräknas de vara avslutade	

ARBETE

☐ Sökanden är löntagare Yrke:	☐ Heltidsarbete ☐ Deltidsarbete ☐ Visstidsanställning	Anställningsförhållandet började
Arbetsgivarens namn, adress och telefonnummer		Anställningsförhållandet upphör
☐ Sökanden är yrkesutövare, bransch:		☐ Huvudsyssla ☐ Deltid

☐ Sökanden är pensionär Tidpunkt för pensioneringen:	☐ Sökanden är arbetslös Tidpunkt då arbetslösheten började:

UTKOMSTSTÖD

För närvarande får sökanden	☐ utkomststöd	☐ inte utkomststöd
Under de senaste 12 månaderna har sökanden beviljats ☐ utkomststödets grund- och tilläggsdel sammanlagt _____ euro		
☐ förebyggande utkomststöd, sammanlagt _____ euro ☐ utkomststöd har inte beviljats ☐ utkomststöd har inte sökts		
Sökanden har fått annat understöd, vad:		

UPPGIFTER OM BOSTADEN

Lägenhetstyp (r+ k/kv)		Lägenhetsyta m2
☐ Hyresbostad	Bostadstyp ☐ Aktielägenhet ☐ Egnahemshus	Hyresförhållande ☐ Huvudhyresgäst ☐ Underhyresgäst
Hyresvärd		
Hyresförhållandet började		Hyresförhållandets giltighet ☐ Tills vidare ☐ Dag då tidsbundet hyresförhållande upphör
☐ Bostadsrättsbostad	Anskaffningsår	Bostadsrättsavgift
☐ Ägarbostad	Bostadstyp ☐ Aktielägenhet ☐ Egnahemshus	Grund ☐ Egen tomt/lägenhet ☐ Arrendetomt
☐ Annan boendeform		

TILLGÅNGAR OCH SKULDER

Ägar-, bostadsrätts- eller delägarbostad i egen användning	Ägarandel	Andelens värde
Värdepapper, andra aktier och andelsbevis Bolagets eller sammanslutningens namn:	Ägarandel	Andelens värde
Fastighet Specificering av fastigheten:	Beskattningsvärde	Ägarandel
Bil , typ och modell:	Årsmodell och anskaffningsår	Ägarandel
Andel i dödsbo Specificering av dödsboet:	Andel	Andelens värde
Andra tillgångar	Ägarandel	Andelens värde
TILLGÅNGAR SAMMANLAGT	€	
SKULDER SAMMANLAGT (skulder i skuldförteckningen)	€	

INKOMSTER OCH UTGIFTER

INKOMSTER	Sökandens nettoinkomster/mån.	Makens nettoinkomster/mån.	UTGIFTER	Sökandens utgifter/mån.	Makens utgifter/mån.
Löneinkomster			Boendeutgifter		
Inkomster av yrkesutövning			Utgifter för arbetsresor		
Pensionsinkomster			Försäkringspremier		
Arbetslöshetsdagpenning/hemvårdsstöd			Barndagvårdsutgifter		
Bostadsbidrag			Underhåll		
Barnbidrag			Sjukvårds- och läkemedelsutgifter		
Underhållsbidrag/			Utgifter för skötseln av		

Underhållsstöd			skulder, anteckna också i skuldförteckningen		
Sjukförsäkringsdagpenning/ Moderskapspenning m.m. Förmånen upphör:			Regelbundna utgifter för oundgängliga levnadskostnader		
Studiestöd			Utsökningsutgifter		
Övriga inkomster			Andra regelbundna utgifter		
INKOMSTER SAMMANLAGT	€	€	UTGIFTER SAMMANLAGT	€	€

Enligt sökandens beräkningar kan för kostnader för att sköta lån av inkomsterna användas €MÅN.

EKONOMISK HANDLEDNING OCH RÅDGIVNING

Sökanden behöver enligt egen bedömning ekonomisk handledning och rådgivning Ja Nej

BANKFÖRBINDELSEUPPGIFTER

Bank, kontor och kontonummer, dit lånet överförs

YTTERLIGARE UPPGIFTER

Den som behandlar ansökan har rätt att skaffa uppgifter som kompletterar ansökan från myndigheterna

Datum (ort och tid)

Sökandens /sökandenas underskrift

FÖRSÄKRAN, DATUM OCH SÖKANDENS UNDERSKRIFT

Jag försäkrar att de uppgifter jag lämnat i denna ansökan är riktiga

Datum (ort och tid)	Sökandens/sökandenas underskrift

BILAGOR TILL ANSÖKAN

☐ Löneintyg	st	☐ Utredning om tillgångar t.ex. köpebrev eller	
☐ bouppteckningshandling	st	☐ Bankkontoutdrag	st
☐ Utredning om pension, sociala och andra förmåner	st	☐ Skuldverifikat (avbetalningar, obetalda räkningar, privata skulder m.m.)	st
☐ Skatteintyg över senast fastställda beskattning		☐ Skuldförteckning	
☐ Utredning om boendekostnader	st	☐ Utdrag ur Asiakastietos register	
☐ Utredning om underhållsbidrag/stöd		☐ Utsökningslistning och influtna medel	
☐ Utredning om andra utgifter	st		

Avtalsparter

Kredittagare	Personbeteckning
Adress	Telefonnummer
Kredittagare	Personbeteckning
Adress	Telefonnummer

Krediten beviljas av
Beslut om beviljande av krediten

Uppgifter om krediten

Kreditens belopp €(med bokstäver)	€(med siffror)
Användningsändamål	
Ränta på krediten (Räntan på krediten får vara högst den referensränta som avses i 12 § räntelagen 633/1982)	
Lånetid	Sista förfallodag
Krediten betalas till konto	

Återbetalningsvillkor

Storleken på återbetalningsraterna och förfallodag	
Kreditens första förfallodag	Kreditens första räntebetalningsdag
Förtida betalning av krediten Kredittagaren har rätt att utan merkostnader betala tillbaka krediten innan den förfaller till betalning.	
Specialvillkor för krediten	

Dröjsmål med återbetalningen och återkrav av krediten

<p>Om det i kredittagarens livssituation inträffar förändringar som påverkar förmågan att betala tillbaka krediten, skall kredittagaren omedelbart anhölla om att återbetalningsvillkoren i detta avtal ändras.</p> <p>Om kredittagaren försummar att betala tillbaka krediten på avtalat sätt eller kredittagaren gör sig skyldig till ett annat väsentligt avtalsbrott, kan kreditgivaren kräva att krediten skall betalas tillbaka i enlighet med 8 § lagen om social kreditgivning (1133/2002).</p> <p>Vid återkrav av social kredit iakttas lagen om indrivning av fordringar (513/1999).</p>
--

Undertecknad har i dag av XX kommun/stad erhållit en social kredit på xxxx euro och förbinder sig att betala återbetalningsraterna och räntan på krediten på de förfallodagar som anges i detta avtal. Undertecknad har tagit emot en kopia av avtalet, bekantat sig med det och godkänt villkoren i det.

Ort och datum:

Kredittagarens/kredittagarnas underskrift _____

Bevittnar _____
(Kreditgivarens företrädare)

ÅTGÄRDER I ANSLUTNING TILL SKÖTSELN AV SKULDER

Social kredit kan beviljas en skuldsatt sökande för att hans eller hennes utgifter för återbetalningen av skulder skall fås ner på rimligare nivå. Det är då ofta fråga om indrivning av penningfordringar som är föremål för utsökning. Det är dock inte alltid ändamålsenligt eller möjligt att bevilja en skuldsatt sökande social kredit t.ex. när beloppet av skulderna är stort. I denna bilaga har samlats kortfattad information om utsökning och skuldsanering för privatpersoner samt andra åtgärder för att hjälpa upp skuldsattas situation för den som bereder beviljandet av sociala krediter.

Utsökning

Vid utsökning är det för det mesta fråga om indrivning av penningfordringar. Vid en rättegång undersöks om borgenärens fordran är riktig och bestäms om gäldenärens betalningsskyldighet. Om rättens dom inte iakttas frivilligt, verkställs den genom utsökning. Vissa fordringar, t.ex. skatter och vissa försäkringspremier, kan drivas in utan domstolens beslut.

Även straffrättsliga påföljder i penningbelopp, t.ex. böter och ordningsbot, indrivs genom utsökning. På utsökningsmyndigheterna ankommer dessutom att verkställa vräkningar, av domstolen förordnade beslag samt beslut om vårdnad om och umgängesrätt med barn.

Det är utsökningsmyndighetens uppgift att bevaka såväl borgenärens som gäldenärens intresse. Utsökningsmyndigheterna strävar efter att gäldenären skall betala sin skuld frivilligt efter en betalningsuppsmaning. Om betalning inte erhålls, verkställs utmätning av lön, pension, näringsinkomst eller egendom. Utmätt egendom kan säljas på exekutiv auktion.

Under en långvarig utsökning kan gäldenären beviljas lättnader i form av frimånader. Frimånaderna förlänger utsökningen, eftersom de räntor som löper under dem ökar det skuldbelopp som skall drivas in genom utsökning, i synnerhet för gäldenärer med stora skuldbelopp. År 2003 är den allmänna dröjsmålsräntan under halvårsperioden 1.1-31.6.2003 10 %, och består av referensräntan ökad med 7 %. Om gäldenärens sociala förmåner, i synnerhet bostadsbidrag, måste skäras ned under utsökningen, leder det ofta till att den ekonomiska funktionsförmågan försämras. Utsökning kan orsaka en ekonomisk börda för kommunerna, eftersom den ökar behovet av utkomststöd hos gäldenärer med små inkomster och på så sätt kan samhället i sista hand bli tvunget att betala gäldenärernas skulder.

Riksdagen har den 17 februari 2003 antagit regeringens proposition gällande en delreform av utsökningslagen (RP 216/2001), som innehåller bl.a. nya bestämmelser om det allmänna utsökningsförfarandet. I och med reformen blir indrivningen genom utsökning tidsbegränsad. Enligt utsökningslagen förlorar en utsökningsgrund sin verkställbarhet efter 15 eller 20 år. Enligt den tidigare gällande lagen var verkställigheten av en utsökningsgrund obegränsad så att utsökningen kunde anses vara livslång. Begränsningen av verkställbarheten hindrar dock inte heller efter lagreformen indrivningsåtgärder som utsökningsgrund. Lagen har delvis retroaktiv verkan så att de äldsta fordringarna inte längre är verkställbara efter 2008. Avsikten är att reformen skall träda i kraft den 1 mars 2004. För att lagen skall träda i kraft förutsätts att republikens president stadfäster den.

Skuldsanering för privatpersoner

Den som ansöker om social kredit kan också anvisas att ansöka om skuldreglering för privatpersoner, om den skuldsatte uppfyller

villkoren för skuldsanering. Skuldsanering kan ses som ett slags primärt sätt att trygga försörjningen.

En person som råkat i allvarliga skuldproblem kan beviljas skuldsanering med stöd av lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993), om skuldproblemen beror på att gäldenärens betalningsförmåga avsevärt försämrats på grund av en förändring i förhållandena som inträffat utan hans eller hennes egen förskyllan, t.ex. sjukdom, arbetslöshet, eller om det annars finns vägande grunder för skuldsanering när man beaktar obalansen mellan skuldbeloppet och gäldenärens betalningsförmåga. En sådan situation kan uppstå sedan företagsverksamhet upphört och gäldenären har betydande skulder att betala eller är betalningsskyldig till följd av borgen. Om gäldenären som bäst bedriver näringsverksamhet, skall han eller hon dessutom uppfylla de lagstadgade ytterligare villkoren för näringsidkare. Det centrala innehållet i dem är att inga skuldproblem får ansluta sig till näringsverksamheten.

Skuldsanering kan förvägras, om orsaken till gäldenärens försämrade betalningsförmåga och ringa betalningsmån (skillnaden mellan inkomsterna och de oundgängliga utgifterna) kan anses tillfällig. När tillfälligheten och betalningsmånen bedöms skall man beakta i synnerhet gäldenärens förvärvsmöjligheter. Skuldsanering kan inte beviljas t.ex. i situationer där gäldenären studerar eller av en tillfällig anledning är borta från arbetet (vård-, studie- eller alterneringsledighet). Skuldsaneringen förhindras också om gäldenären har påförts betalningsskyldighet på grundval av brott och det inte kan anses motiverat att bevilja skuldsanering med beaktande av skuldens belopp, brottets art, den skadelidandes ställning och övriga omständigheter eller gäldenären som misstänkt är föremål för förundersökning eller åtalad för brott. Skuldsanering kan inte heller beviljas, om en skuld som kan anses betydande har uppkommit i näringsverksamhet i vilken har förfarits grovt otillbörligt mot borgenärerna eller i vilken väsentligen har försumrats

lagstadgade skyldigheter eller vilken huvudsakligen har varit av spekulationsnatur. Ifall gäldenären på grund av befintliga eller förväntade ekonomiska svårigheter på ett otillbörligt sätt har försvagat sin ekonomiska ställning eller gynnat någon borgenär eller i övrigt ordnat sin ekonomiska ställning i syfte att skada sina borgenärer, eller det föreligger sannolika skäl att misstänka att gäldenären har förfarit på detta sätt, beviljas inte skuldsanering.

Skuldsanering kan inte heller beviljas en gäldenär som varit verksam som företagare innan hans eller hennes förhållanden har stabiliserats. Gäldenärens ekonomiska situation beaktas också när gäldenären bedriver näringsverksamhet. Om gäldenären är arbetslös, har arbetslöshetens längd särskild betydelse när man skall bedöma om situationen är tillfällig.

Skuldsanering kan också förhindras bl.a. i en situation där skuld har tagits så att inkomsterna inte har räckt till för att betala skulderna, varvid skuldsättningen kan betraktas som uppenbart lättsinnig.

Vid skuldsanering har gäldenären en omfattande skyldiga att lämna uppgifter och medverka. Exempelvis lämnande av felaktiga och vilseledande uppgifter kan också leda till att skuldsanering inte beviljas.

Trots ett allmänt hinder kan skuldsanering beviljas, om det finns vägande skäl att göra det, med hänsyn till den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig, gäldenärens åtgärder för betalning av sina skulder och gäldenärens övriga förhållanden samt skuldsaneringens betydelse för gäldenären och borgenären.

Förfarandet vid skuldsanering för privatpersoner

Beslut om skuldsanering fattas av domstolen (tingsrätten). En ansökan om skuldsanering blir anhängig när den lämnas in till tingsrättens kansli. Anhängiggörandet antecknas i det skuldsaneringsregister som justitieministeriet upprätthåller. Information om ansökan om skuldsanering går också till det kreditupplysningsregister som förs av Suomen Asiakastieto Oy.

Innan tingsrätten fattar beslut om att skuldsaneringen skall inledas ger den vanligen åtminstone de största borgenärerna tillfälle att avge ett skriftligt utlåtande om förutsättningarna och hindren för skuldsanering. I tingsrätten kan dessutom ordnas muntlig förhandling, till vilken sökanden och de borgenärer som motsatt sig ansökan kallas personligen.

Förfarandet i tingsrätten är tudelat. När tingsrätten har hört borgenärerna och undersökt förutsättningarna och hindren för skuldsanering, kan den antingen avslå ansökan, varvid behandlingen av ärendet avslutas, eller godkänna den, varvid behandlingen fortsätter.

För gäldenären är den viktigaste inverkan av beslutet att inleda skuldsanering att han eller hon inte längre får betala de skulder som har uppstått före beslutet. Undantag från denna bestämmelse är underhållsbidragsskulder och räntor på bostadslån som uppstått under det senaste året. Gäldenären skall behålla de medel som sparas in till följd av betalningsförbudet. I betalningsprogrammet bestäms hur de skall användas.

I det andra skedet beslutar tingsrätten om skuldsanering beviljas. Om det finns förutsättningar för skuldsanering och inga hinder föreligger, fastställs för gäldenären ett betalningsprogram som motsvarar hans eller hennes betalningsförmåga och enligt vilket han eller hon skall betala sina skulder.

Vid skuldsanering fastställer domstolen ett *betalningsprogram* som gäldenären skall följa. Vanligtvis varar det fem år, men det kan också vara längre, om gäldenären behåller sin ägarbostad. Skuldsaneringen gäller alla skulder som har uppstått innan domstolen har beslutat att skuldsanering skall inledas.

Gäldenären skall använda sin betalningsmån till att betala skulderna. Betalningsmålen är den del av hans eller hennes inkomster som återstår när de oundgängliga levnadskostnaderna dras av från inkomsterna. Oundgängliga levnadskostnader är boendekostnader samt levnadskostnader i anslutning till den oundgängliga försörjningen och utgifter på grund av underhållsskyldighet. Gäldenären skall dessutom använda sådan egendom för att betala sina skulder som inte hör till hans eller hennes bastrygghet. Till gäldenärens bastrygghet hör gäldenärens ägarbostad samt hans eller hennes och familjens skäliga lösöre, personliga saker samt arbetsredskap och därmed jämförbara föremål som gäldenären behöver för att trygga sin försörjning. Lagen innehåller dock specialbestämmelser om under vilka förutsättningar gäldenären kan behålla sin ägarbostad vid skuldsanering.

Om gäldenärens inkomster ökar eller boendeutgifterna minskar eller om han eller hon t.ex. får ett arv, en gåva eller någon annan prestation av engångsnatur, skall han eller hon betala av mera på sina skulder. Om gäldenärens *tilläggsprestationskyldighet* bestäms i betalningsprogrammet. Gäldenären skall uppfylla denna skyldighet vid äventyr att betalningsprogrammet förfaller.

Under betalningsprogrammet kan programmet ändras på begäran av gäldenären eller en borgenär under de förutsättningar som föreskrivs i lagen. På borgenärens yrkande kan det bestämmas att betalningsprogrammet skall förfalla bl.a. när gäldenären inte följer betalningsprogrammet eller fullgör sin tilläggsprestationskyldig-

het eller när gäldenären försummar sin skyldighet att medverka eller skuldsätter sig ytterligare under betalningsprogrammet.

Om det bestäms att programmet skall förfalla, har borgenärerna rätt att hos gäldenären yrka betalning enligt de villkor som skulle ha gällt utan skuldsanering. Ansökan om att betalningsprogrammet skall förfalla kan i allmänhet framställas t.o.m. två år efter att gäldenären har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt betalningsprogrammet.

Betalningsprogrammet förfaller också om gäldenären dör under betalningsprogrammet. Om gäldenären har behållit sin ägarbostad, kan domstolen på ansökan av dödsboets delägare under de förutsättningar som föreskrivs i lagen bestämma att programmet inte skall förfalla. Under betalningsprogrammet har borgenärerna rätt att få uppgifter om gäldenären från skatte- och Arbetskraftsmyndigheterna samt utmätningsmannen.

Borgensmannen för ett lån kan hamna att betala den del av en skuld som på grund av skuldsanering inte fås in från gäldenären, eftersom borgensmannen alltid ansvarar för ett lån som han gått i borgen för. Om borgensmannen är insolvent kan han ansöka om skuldsanering eller om reglering av borgensansvaret hos domstolen, varvid betalningstiden för borgensskulden kan förlängas, men man ingriper inte i borgensmannens övriga ansvar. Dem skall han betala avtalsenligt.

Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

I lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) sägs att vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

* ges privatpersoner upplysningar och råd om skötseln av ekonomi och skulder,

* biträds de vid utarbetandet av en hushållsbudget,

* utreds på vilket sätt en gäldenärs ekonomiska problem kan lösas och biträds en gäldenär som utreder möjligheterna att nå förlikning med sina fordringsägare,

* biträds en gäldenär vid skötseln av ärenden i anslutning till skuldsanering, i synnerhet vid upprättandet av en skuldsaneringsansökan och andra utredningar och handlingar som förutsätts i lagen om skuldsanering för privatpersoner,

* hänvisas gäldenären att vid behov söka juridisk hjälp.

Tjänsten är avgiftsfri för kunderna. Konsumentverket har hand om den allmänna ledningen och styrningen av den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen samt tillsynen över dem. Länsstyrelsen svarar för att ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning i tillräcklig utsträckning finns att tillgå inom hela länet. Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning ordnas i första hand så att kommunen med länsstyrelsen ingår ett avtal som avses i 2 § 2 mom. kommunallagen och i avtalet förbinder sig att tillhandahålla ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning för dem som är bosatta i kommunen.

Kontaktuppgifter för hela landets skuldrådgivare finns i registret på Konsumentverkets webbplats.

Andra åtgärder för att hjälpa upp skuldsattas situation.

Betalningsarrangemang

Om det blir övermäktigt för en gäldenär att betala sina räkningar och skulder, lönar det sig för honom eller henne att diskutera med fordringägarna om möjligheterna till olika arrangemang för att undvika dröjsmåls- och indrivningskostnader. Det kan vara fråga om att komma överens om en ny förfallodag, att minska månadsraterna på en kredit och att förlänga lånetiden, att slå samman krediter, att avtala om amorteringsfria perioder, under vilka man betalar bort mindre och mera brådskande räkningar samt om att sänka rän-

tan. Det är bra att ingå den nya betalningsplanen skriftligen och betalningsprogrammet borde motsvara gäldenärens faktiska betalningsförmåga.

Statens och bankernas skuldavtal

Staten och bankerna kom den 2 maj 2002 överens om en omfattande åtgärdshelhet genom vilken överskuldsatta skall fås med tillbaka i den aktiva ekonomin, eftersom personer som skuldsatte sig under depressionen har dålig betalningsförmåga. De har inte just någon realiserbar egendom utan betalningarna baserar sig på utsökning av t.ex. löne- och pensionsinkomster. Målet för åtgärderna är att merparten av privatpersoners resterande skuldproblem från tiden mellan 1990 och 1994 skall lösas. Enligt en färsk bedömning som gjorts av Bankföreningen i Finland finns det ungefär 60 000 - 70 000 överskuldsatta som fortfarande har obetalda fordringar från de aktuella åren.

Bankföreningen i Finland och bankerna har utarbetat en plan för ett tidsbundet tvåårigt projekt. Under den tiden strävar bankerna efter att gå igenom alla överskuldsatta personer bland sina kunder och skraddarsy frivilliga betalningsprogram för dem. Syftet är att anpassa frivilliga betalningsprogram för största delen av dem. Skuldförlikningen sker på frivillig väg i skuldregleringslagens anda genom förlikning i fråga om dröjsmålsräntor, räntor och skuldkapital. Syftet är att säkerställa att gäldenärerna bemöts jämlikt. Även egendomsförvaltningsbolaget Arsenal Ab föreslås i sin egen indrivningsverksamhet förbinda sig till bankernas gemensamma rekommendationer om frivilliga betalningsprogram. Arsenal Ab:s verksamhetsområde är att administrera och driva in fordringar och säkerheter som ägs av Egendomsförvaltningsbolaget Arsenal - SSP Ab.

Frivillig skuldreglering

Garanti-Stiftelsen ställer borgen för överskuldsatta privatpersoner. Målet är att sökanden tack vare borgen skall kunna slå samman sina skulder med hjälp av ett nytt banklån (s.k. regleringslån) och på så sätt klara av att betala sina skulder på egen hand. Ansökan om borgen skall göras upp tillsammans med den lokala ekonomiska rådgivaren eller skuldrådgivaren eller med en social- eller diakoniarbetare. Denna förhandlar vid behov med klientens borgenärer om en förlikning innan ansökan skickas till Garanti-Stiftelsen.

En förutsättning för att borgen skall ställas är att sökandena är motiverade att sköta sina lån frivilligt, att de har betalningsmån att betala månadsraterna på det nya regleringslånet och att de inte har andra möjligheter att få säkerhet för sitt regleringslån. Borgen som ställs för reglering av skulder kan uppgå till högst 34.000 euro och lånetiden till åtta år.

Ifall kundens överskuldsättning hänför sig till en psykisk sjukdom, ett svårt missbrukarproblem eller någon annan motsvarande livskris, är en förutsättning för att borgen skall ställas att orsaken till svårigheterna har avhjälpats eller fåtts under kontroll. Kunden skall också på sin hemort ha en s.k. stödperson som är insatt i kundens situation och som stöder honom eller henne under återbetalningstiden. Borgen kan då uppgå till högst 17.000 euro och lånetiden till fem år.

Ytterligare uppgifter om borgen fås från Garanti-Stiftelsen eller på stiftelsens webbplats: www.takuu-saatio.fi.

Kyrkans hjälp i hemlandet

Församlingarnas diakoniarbete har möjlighet att dela ut mindre understöd till familjer som inte får hjälp med sin ekonomiska situation på något annat sätt. Om församlingen inte har tillräckliga

ekonomiska understödmöjligheter, kan diakoniarbetaren vända sig till stiftet eller kyrkans gemensamma diakonifond.

Kyrkans diakonifond är Finlands evangelisk-lutherska kyrkas gemensamma understödsfond. Fondens syfte är att snabbt ge hjälp till familjer i Finland som hamnat i ekonomiska trångmål. Orsaken till de ekonomiska trångmålen kan vara eldsvåda eller någon annan plötslig olycka, långtidsarbetslöshet eller borgensskulder som förfaller till betalning. Det ekonomiska understödet består i penninghjälp, rådgivning och stöd.

En privatperson kan inte vara i direkt kontakt med diakonifonden, utan ansökningarna skickas alltid via lokalförsamlingen. Församlingens diakoniarbetare gör utredningsarbete i anslutning till anhållan och fungerar som förmedlare. Ofta är det fråga om långvarigt stöd där arbetstagarens andliga stöd är lika viktigt som det ekonomiska understödet. Diakonifondens verksamhet går till stor del ut på diakoniarbete och således till stor del på annat än penningutdelning.

Ytterligare uppgifter om Kyrkans diakonifonds verksamhet fås på kyrkans webbplats www.evl.fi eller per telefon 09-18021 (växel).

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS HANDBÖCKER
ISSN 1236-116X

- 2003: 1 Asumisterveysohje.
ISBN 952-00-1301-6
- 2 Anvisning om boendehälsa.
ISBN 952-00-1302-4
- 3 Klientens ställning och rättigheter inom social-
vården
ISBN 952-00-1315-6
- 4 Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja es-
teetön ympäristö. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laa-
tusuositus.
ISBN 952-00-1323-7
- 5 Individuell service, fungerande bostäder och
tillgänglig miljö. Kvalitetsrekommendation för boendeservice för
handikappade människor.
ISBN 952-00-1324-5
- 6 Sosiaalinen luototus. Opas luototuksen käynnis-
täjälle.
ISBN 952-00-1350-4